

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Tarja Äyräväinen

KARTOITUS YHDEN KOTKAN TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTON ASIAKAS-
RYHMÄN TYÖLLISTYMISEDELLYTYKSISTÄ JA TOIVEISTA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

ÄYRÄVÄINEN, TARJA

Kartoitus yhden Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston asiakasryhmän työllistymisedellytyksistä ja toiveista

Opinnäytetyö

62 sivua + 8 liitesivua

Työn ohjaaja

Merja Hautalainen, päätoiminen tuntiopettaja

Toimeksiantaja

Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto

Huhtikuu 2010

Avainsanat

työ, työllistymisen esteet, työttömyys, työ- ja elinkeinotoimiston palvelut

Opinnäytetyössä kartoitettiin asiakasnäkökulman kautta yhden Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston asiakasryhmän tämän hetkistä tilannetta, terveydentilaa, työllistymisen esteitä sekä mahdollisia toiveita tai odotuksia työ- ja elinkeinotoimistolle. Tutkimuksen kohteeksi valittiin asiakkaat, joiden palvelutarvetta määriteltäessä työvoimaneuvoja ja asiakas ovat yhdessä päätyneet siihen, ettei työ- ja elinkeinotoimistolla ole soveltuvaa palvelua tarjolla tällä hetkellä.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimusaineisto kerättiin postikyselyllä. Kysely lähetettiin kaikille Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaille, jotka kuuluivat lokakuussa 2009 kyseiseen palvelutarveryhmään eli yhteensä 461 asiakkaalle. Vastausprosentti oli 29 %, eli 135 asiakasta palautti kyselyn.

Tärkeimpinä työllistymisen esteinä pidettiin terveydentilan rajoituksia, sopivien työpaikkojen puutetta alueella sekä työnhakijan ikää. Aktiivisesti työtä haki 24,2 % vastaajista. Vastaajista 29,1 % ilmoitti terveydentilan rajoittavan työntekoa ja peräti 43,3 % ilmoitti olevansa työkyvytön kyselyn aikaan. Sairauspäivärahaa, kuntoutustukea tai eläkettä sai kuitenkin vain 15,9 % vastaajista. Vastaajien toimeentulon perusteena oli näin ollen muu peruste kuin tämän hetkinen tilanne. Kyselyn perusteella haasteeksi muodostuukin oikean toimeentulolähteen lisäksi oikeiden palveluiden löytäminen asiakkaille. Palvelutarvearviointia tehokkaasti hyödyntämällä virkailijaresursseja voidaan suunnata niiden asiakkaiden palveluun, jotka palvelua eniten tarvitsevat tai siitä hyötyvät.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

ÄYRÄVÄINEN, TARJA

A Mapping of Employment Qualifications and Hopes of
One Customer Group in Kotka Employment and Economic
Development Office

Bachelor's Thesis

62 pages + 8 pages of appendices

Supervisor

Merja Hautalainen, Lecturer

Commissioned by

Kotka Employment and Economic Development Office

April 2010

Keywords

work, barriers to employment, unemployment, services of
Employment and Economic Development Office

The purpose of this study was to map present situations, health, barriers to employment and possible hopes or expectations of one customer group in Kotka Employment and Economic Development Office. To the target group of this research was chosen those customers to whom Employment and Economic Development Office had no suitable service available at this moment.

The study is a qualitative one, and the research material was collected by post inquiries. They were sent to 461 customers and 135 (29 per cent) of them replied to this inquiry.

The most important barrier to employment was health problems, lack of suitable jobs in the area and the age of the job seekers. Some are looking for a job actively but health problems set the limits for some customers. However, only 15.9 per cent of all got sickness benefit, temporary pension or pension. According to this inquiry, the challenge is to find out the right living and right services to customers.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	9
	2.1 Kotka-Haminan seutukunta	9
	2.2 Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto	11
3	TYÖ	11
	3.1 Omavaraistaloudesta palkkatyöhön	12
	3.2 Työelämän muutokset	12
	3.3 Työn merkitys yksilölle	13
4	TYÖTTÖMYYS	14
	4.1 Työttömyys yhteiskunnallisena ilmiönä	14
	4.2 Työttömyyden merkitys yksilölle	15
5	TYÖNHAKIJA	16
	5.1 Työtön työnhakija	16
	5.2 Työssä oleva työnhakija	17
	5.3 Työvoiman ulkopuolella oleva työnhakija	17
	5.4 Työttömyyseläkkeellä oleva työnhakija	18
6	KOTKAN TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTON PALVELUT HENKILÖASIAKKAALLE	18
	6.1 Työnhakijapalvelut	18
	6.1.1 Työnhakuhaastattelu ja palvelutarpeen arviointi	19
	6.1.2 Työnvälityspalvelut	20
	6.1.3 Muutosturva	20
	6.1.4 Aloittavan yrittäjän palvelut	21
	6.1.5 Työharjoittelu ja työelämävalmennus	22
	6.1.6 Palkkatuettu työ	22

6.2	Ammatillisen kehittymisen palvelut	23
6.2.1	Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	23
6.2.2	Ammatillinen kuntoutus	24
6.2.3	Koulutus- ja ammattitietopalvelu	24
6.2.4	Ammatinvalinta- ja urasuunnittelu	25
6.3	Toimeentulopalvelut	25
6.3.1	Työttömyysturva	25
6.3.2	Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu	26
6.3.3	Palkkaturva	26
6.3.4	Osa-aikalisä	26
6.3.5	Vuorotteluvapaa	27
6.4	Työvoiman palvelukeskus	27
6.5	Terveystoiminta	28
7	TYÖLLISTYMISSÄ ESTEITÄ	28
7.1	Yleinen työllisyystilanne	29
7.2	Koulutus ja työkokemus	30
7.3	Terveystilanne	31
7.4	Alkoholi-ongelmat	32
7.5	Ikä	32
7.6	Kannustinloukot	33
7.7	Työnhakijan taustatiedot	33
7.8	Muut syyt	34
8	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	35
9	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	37
9.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma	37
9.2	Tutkimusmenetelmät	37
9.3	Käytännön toteutus	38
9.4	Tutkimuksen luotettavuus	39
10	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	40
10.1	Vastaajien taustatiedot	40
10.2	Työllisyystilanne ja työttömyyden kesto	41

10.3 Työnhakuaktiivisuus ja arvio omista työllisyysmahdollisuuksista	42
10.4 Toimeentulo	43
10.5 Oma arvio työkyvystä ja terveydelliset rajoitukset	43
10.6 Oma arvio työttömyyden syistä	45
10.7 Mitä työ- ja elinkeinotoimiston palveluita käyttänyt ja onko hyötynyt niistä	46
10.8 Työllistymismahdollisuudet tulevaisuudessa	48
10.9 Toiveita ja odotuksia työ- ja elinkeinotoimistolle	49
10.10 Yhteenveto tuloksista	53
 11 POHDINTA	 55
 LÄHTEET	 59
 LIITTEET	
Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä	
Liite 2. Tutkimuslupa	
Liite 3. Saatekirje	
Liite 4. Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Julkisen työvoimapalvelun tarkoituksena on auttaa työnhakijaa saamaan sellaista työtä tai koulutusta, jota hän haluaa ja joka soveltuu hänelle sekä auttaa työnantajaa hankkimaan tarvitsemaansa työvoimaa. Työnhakijalle tarjottavien työvoimapalvelujen tulee perustua asiakkaan tarpeisiin ja vapaaseen valintaan sekä samalla tukea hänen työllistymistään ja edistää hänen pysymistään vapailla työmarkkinoilla. (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002.)

Työnhakija-asiakkaiden palvelun pohjana on aina palvelutarvearvio, jonka työvoima-neuvoja ja asiakas yhdessä tekevät yleensä jo ensimmäisellä tapaamisella. Palvelutarveryhmittely perustuu Työministeriön ohjeeseen O/15/2004. Palvelutarpeen arviointi on lähtökohtana asiakkaan hyvälle palvelulle ja toimii keskeisenä osatekijänä tulokselliseksi ja laadukkaalle asiakaspalvelulle. Palvelutarveryhmittelyn tarkoituksena on myös antaa lisätietoa resurssien suuntaamiselle. Palvelutarvearviointin kautta pyritään muun muassa edistämään työttömien nopeaa sijoittumista avoimille työmarkkinoille tai pääsyä asiakkaalle parhaiten työllistymistä edistäviin palveluihin. Palvelutarvearviointi jakaantuu kuuteen ryhmään pitäen sisällään aloittavan yrittäjän palvelut, tiedottavat palvelut, työnhakupalvelut, ammatillisen ohjauksen palvelut, työelämävalmiuksia kehittävät palvelut sekä yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa liittyvät palvelut. Osa palvelutarveryhmistä jakautuu vielä alaryhmiin. Näiden kuuden varsinaisen palvelutarveryhmän lisäksi on vielä kaksi ryhmää. Toisessa ovat henkilöt, joiden palvelutarvetta ei ole vielä jostain syystä voitu määritellä ja toisessa henkilöt, joille työ- ja elinkeinotoimistolla ei ole tarjolla soveltuvaa palvelua tällä hetkellä. (Palvelutarpeen arviointi, merkitseminen ja palvelutarveryhmittely 2004.)

Opinnäytetyöni aihe on noussut omasta työstäni, ja sen juuret juontavat vuoden 2007 hallitusohjelmaan, jossa muun muassa luvataan vähentää työttömyyttä kestävästi alle 5 prosenttiin. Lisäksi hallituksen tavoitteena on, että jokainen voi osallistua yhteiskunnan rakentamiseen oman osaamisensa ja kykyjensä mukaisesti. Työtä pidetäänkin parhaana keinona syrjäytymisen ehkäisyssä ja köyhyyden torjunnassa. Samaisen hallitusohjelman yhtenä hyvinvointipolitiikan tavoitteena on kannustava ja oikeudenmukainen sosiaaliturva, jota varten hallitus asetti komitean pohtimaan sosiaaliturvan kokonaisuudistusta (SATA-komitea). (Hallitusohjelma 2007, 12 – 59.) Kesällä 2008 sosiaaliturvan kokonaisuudistusta pohtiva SATA-komitea lähestyi työvoimatoimistoja

kyselyllä, jossa pyydettiin selvittämään asiakkaiden palvelun tarvetta tietyissä asiakasryhmissä. Työskentelen työvoimaneuvojana Kotkan työ- ja elinkeinotoimistossa (ent. työvoimatoimisto) ja vastasin kyselyyn noin 100 asiakkaan osalta. Käydessäni asiakastietoja läpi havaitsin, että suurin osa näistä noin sadasta asiakkaasta oli joko työkyvyttömiä, odotti eläkepäästöstä tai heidän tilanteensa oli muuten sen kaltainen, ettei työhön sijoittuminen ollut ensisijainen tai välttämättä edes realistinen tavoite.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa asiakasnäkökulman kautta asiakkaiden tämän hetkistä tilannetta, terveydentilaa, työllistymisen esteitä sekä toiveita työ- ja elinkeinotoimistolle (TE-toimisto). Tutkimustuloksia on tarkoitus hyödyntää TE-toimiston palveluiden suuntaamisessa ja tuottavuusohjelman vähentämien virkailijaresurssien kohdentamisessa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Opinnäytetyössäni keskityn asiakkaisiin, joiden kohdalla palvelutarvearviossa on todettu, ettei työhallinnolla ole tällä hetkellä soveltuvaa palvelua tarjolla. Tähän palvelutarveryhmään kuuluvien asiakkaiden tilanteet voivat olla hyvin erilaisia. Työministeriön ohjeen mukaan tähän ryhmään voi kuulua muun muassa asiakkaat, joiden työllistymistä on kaikin käytettävissä olevin keinoin, mutta tuloksetta pyritty edistämään ja työttömyys on jatkunut pitkään. Asiakkaalla voi olla useita asiakkaan omasta toiminnasta johtuvia keskeytyneitä tai epäonnistuneita koulutus- tai työllistämistukijaksoja, asiakkaalla voi olla asianmukaisesti todettu vakava terveydellinen tai henkilökohtainen ongelma, joka estää palvelujen käytön tai asiakas on saanut enimmäisajan sairauspäivärahaa ja hänen eläkehakemus on hylätty. (Palvelutarpeen arviointi, merkitseminen ja palvelutarveryhmittely 2004.) Tutkimuksen tilaajan eli Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimiston) toivomuksesta kyselylomake lähetettiin kaikille Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaille, jotka kuuluvat kyseiseen palvelutarveryhmään eli yhteensä 461 asiakasta 12.10.2009 tilanteen mukaan.

Teoriaosuudessa esittelen toimintaympäristön, jossa opinnäytetyö on tehty sekä työ ja elinkeinohallinnon työnhakija-asiakkaille suunnattuja palveluita. Käsittelen myös työn ja työttömyyden merkityksiä ihmiselle, työnhakijan käsitettä eri näkökulmista sekä työllistymisen esteitä. Aiheen laajuuden vuoksi olen joutunut rajaamaan opinnäytetyön käsittelemään tiukahkosti vain työ- ja elinkeinotoimiston palveluita ja jättämään kiinteästi toimintaan liittyvien yhteistyötahojen palvelut opinnäytetyön ulkopuolelle.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Kaakkois-Suomessa sijaitsevaan Kotka-Haminan seutukuntaan kuuluu Kotkan ja Haminan kaupungit sekä Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän kunnat. Asukkaita seutukunnassa oli väestötietojärjestelmän mukaan 28.2.2009 yhteensä 87 260 (Väestörekisterikeskus 2009).

2.1 Kotka-Haminan seutukunta

Kotka-Haminan seutukunnalla on pitkät teolliset perinteet. Seutukunta on syntynyt ja elänyt teollisuudesta. Nyt meneillään oleva muutos alueella ei ole vain yksittäisiä tapahtumia, vaan suurin osa muutoksista tapahtuu huomaamatta. Näkyvimpiä merkkejä muutoksesta ovat isojen tehtaiden lopettamiset, sekä epävarmuus jäljellä olevan teollisuuden kohtalosta. (Saarinen 2010.) Globalisaatio ja tuotantorakenteen muutokset saattavat aiheuttaa odottamattomia, äkillisiä ja mittavia uhkia alueiden kehitykselle erityisesti silloin kun jokin toimiala vähentää merkittävästi työpaikkoja alueella tai lopettaa tuotantoyksikkönsä kokonaan. Kotka-Haminan seutukunta on nimetty äkillisen rakennemuutoksen alueeksi 5.12.2007 lähtien, jolloin Stora Enson Summan tehtaalta tapahtui 450 työpaikan vähennys. Sitten Stora Enson Sunilan tehtailla toteutui 250 työpaikan vähennys ja Stora Enson Karhulan tehtailla 70 työpaikan vähennys. Näiden vähennysten lisäksi Stora Enso on päättänyt myydä Kotkan tehtaat, joissa työskentelee 530 työntekijää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.) Joulukuussa 2009 Stora Enso käynnisti Sunilan tehtaan uudelleen, jatkosta ei ole tässä vaiheessa tietoa. Stora Enson Kotkan tehtaiden myyntihuhut kiihtyvät ja osa Summan tehtailla toisiin yrityksiin siirtyneistä työntekijöistä on jo irtisanottu uudelleen.

Seutukunnan elinkeinorakenne on hyvin monimuotoinen ja alueen kuntien elinkeinorakenteissa on suuria eroja. Kaikissa alueen kunnissa työpaikat ovat selkeästi painotuneet palvelualoille: Kotka 71,1 %, Hamina 69,5 %, Pyhtää 59,5 %, Virolahti 73,6 % ja Miehikkälä 56,5 % alueen työpaikoista. Jalostuksen työpaikkojen osuus puolestaan on: Kotka 27,4 %, Hamina 24,8 %, Pyhtää 28 %, Virolahti 10,6 % ja Miehikkälä 10,5 %. Alkutuotannossa työpaikkoja Kotkassa on 0,8 %, Haminassa 4,7 %, Pyhtäällä 10,4 %, Virolahdella 14,7 % ja Miehikkälässä peräti 31,6 %. (Kuntaportaali 2010.)

Työttömyysaste Kotka-Hamina seudulla on ollut pitkään noin 2 prosenttia koko maan tilannetta heikompi. Työttömyys alueella on miesvaltaista ja noin 60 prosenttia työt-

tömistä on miehiä. Lokakuussa 2009, jolloin kyselylomakkeet on lähetetty, oli Kotka-Haminan alueella yhteensä 11 006 työnhakijaa, joista 5 589 oli työttömänä tai lomautettuna. Kotka-Haminan alueella työttömien osuus työvoimasta oli 13,8 % koko maan luvun ollessa 10,8 %. Avoimia työpaikkoja lokakuussa 2009 Kotka-Hamina seudulla oli yhteensä 180 kappaletta. Työpaikat keskittyivät terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden, kaupan alan sekä henkilökohtaisten palveluiden töihin. (Lokakuun 2009 työllisyyskatsaus.) Tammikuussa 2010 työnhakijoita alueella oli yhteensä 11 194, joista työttömiä tai lomautettuja oli 5 898 henkilöä. Työttömien osuus Kotka-Haminan seudun työvoimasta oli noussut 14,5 prosenttiin, koko maan luvun ollessa 11,2 %. Työpaikkoja tammikuussa 2010 oli alueella yhteensä 300 kappaletta ja kuten syksylläkin työpaikat keskittyivät henkilökohtaisiin palveluihin, kaupan alalle sekä sosiaali- ja terveydenhoitoalalle. (Tammikuun 2010 työllisyyskatsaus.) Sitä, minne työpaikkoja jatkossa syntyvät, ei pysty ennustamaan. Alueen sijainnista johtuen logistiikalla on suuri merkitys työllisyydelle. Hyvän työllisyyden aikana logistiikka-alan työllisyys kasvaa nopeasti ja satamat, kuljetus-, varastointi- ja huolinta-alat työllistävät kuntalaisia. Toisaalta taantuman aikana tavara ei kulje, mikä näkyy heti alueen taloudessa. Alueen työpaikkoja tasapainottaa julkinen hallinto. Alueen itäinen sijainti leimaa osittain julkisia työpaikkoja, joita on muun muassa tullissa, rajavartiostossa ja armeijassa. Julkisen alan työpaikat ovat olleet suhteellisen vakaita paikkoja, vaikka henkilöstömäärä onkin supistunut. (Saarinen 2010.)

Kotka-Haminan seudun ongelmana voidaan pitää alueen heikkoa imagoa, jota leimaa taantuva teollisuus. Alue koetaan ankeaksi verrattuna esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueelta puuttuu kaikkein korkein koulutus, jota yleensä voidaan pitää alueellisenä houkuttelevuustekijänä. Itäinen sijainti koetaan toisaalta imagon kannalta negatiivisena ja aluetta leimaavana asiana, mutta toisaalta Venäjän rajan läheisyys koetaan myös vahvuutena. Samoin pääkaupunkiseudun läheisyys, kohtuullisine välimatkoineen koetaan myönteisenä asiana. Seudun vahvuuksia työmarkkinoilla ovat tällä hetkellä työvoiman hyvä saatavuus, tarjolla olevat toimitilat sekä teollisuustontit. Näiden seikkojen ansiosta seutukunta pärjää alueellisessa kilpailussa yritysten miettiessä uusien toimintojen sijoittumista, esimerkkeinä alueen uusista yrityksistä ovat Winwind ja Google. (Saarinen 2010.)

2.2 Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto

Kotkan työ- ja elinkeinotoimistolla (TE-toimisto) on toimipaikat Kotkassa ja Haminassa. Lisäksi Kotkan TE-toimiston alaisuuteen kuuluu Kotkan-Haminan seudun työvoiman palvelukeskus Väylä, jolla on myös toimipaikat Kotkassa ja Haminassa. Työntekijöitä TE-toimistossa oli vuonna 2009 yhteensä 67, joista tilapäisiä tai määräaikaisia työntekijöitä oli 11. Toimiston tehtävänimikkeitä ovat työvoimaneuvoja, erikoistyövoimaneuvoja, johtava työvoimaneuvoja, työvoimaohjaaja, ammatinvalintapsykologi, kuntoutuspsykologi, toimialajohtaja, palvelukeskuksen johtaja, toimiston johtaja, toimistos sihteeri ja -virkailija sekä virastomestari. Tilapäiset työntekijät työskentelevät työnsuunnittelijan nimikkeellä. Vuonna 2009 vakituisen henkilökunnan keski-ikä oli 49,6 vuotta. Koulutustaustana vakituisella henkilökunnalla oli keskiasteen koulutus 5 prosentilla, alimman korkean asteen koulutus 66 prosentilla ja korkea asteen koulutus 28 prosentilla. Vuoden 2009 aikana 5 työntekijää jäi eläkkeelle. Pitkällä sairauslomalla tai äitiys- tai vanhempainvapaalla oli 3 työntekijää. Vain yhdelle viralle on saatu täyttölupa, muut tehtävät on jaettu jäljellä olevien virkailijoiden kesken. (Henkilöstösuunnitelma 2009.)

Kotkan TE-toimiston toiminta-ajatuksena on tarjota laadukkaita työvoimapalveluita tehokkaasti ja taloudellisesti työnantajien ja työnhakijoiden tarpeisiin sekä samalla varmistaa alueellaan osaavan työvoiman saatavuus sekä ehkäistä rakennetyöttömyyttä. Kotkan TE-toimiston avaintehtäviksi on määritelty osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen sekä rakenteellisen työttömyyden purkaminen ja uuden, sitkeän työttömyyden syntymisen ehkäisy. Kotkan TE-toimiston vision mukaan TE-toimisto on toimialueellaan paras työmarkkinoiden asiantuntija, johtava työ- ja elinkeinopolitiikan vaikuttaja ja haluttu yhteistyökumppani. (Henkilöstösuunnitelma 2009.)

3 TYÖ

Suomen kielen perussanakirja määrittelee työn ihmisen tietoisesti jonkin tehtävän suorittamiseen tähtääväksi toiminnaksi – työnteoksi, työskentelyksi, toiminnaksi (Suomen kielen perussanakirja 1994, 389).

3.1 Omavaraistaloudesta palkkatyöhön

Aiemmin ihminen hankki työn avulla luonnosta toimeentulonsa ja tarpeensa tyydytyksen välineet kuten ruuan, vaatetuksen ja suojan. Työn sanotaan olevan suunnitelmallista luonnon muokkaamista, mutta myös sosiaalista vuorovaikutusta. Tuotantomenetelmien kehittyessä tuotteiden määrä ylitti tuottajien itse kuluttaman määrän, joka johti puolestaan erikoistumiseen ja työnjakoon. Nyt työntekijät eivät käytäkään enää itse kaikkia tuottamiaan tuotteita, vaan he saavat työstään palkkaa ja ostavat sillä tarvitsemansa hyödykkeet. Tällaista organisaatio kutsutaan palkkatyöksi. (Sulkunen 1998, 123.)

Palkkatyö onkin se yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muoto, joka antaa työn käsitteelle tarkan sisällön nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Palkkatyö vaikuttaa sekä työn luonteeseen että työelämässä vallitsevaan vuorovaikutukseen. Palkkatyö vaikuttaa myös elämäntapaan työelämän ulkopuolella jakaen työntekijän ajan kahteen erilliseen osaan: työaikaan ja vapaa-aikaan. (Sulkunen 1998, 123 – 129.)

3.2 Työelämän muutokset

Työn merkitys on muuttunut nyky-yhteiskunnassa. Aikaisemmin työ vaati ruumiillista kestävyyttä, nykyisin puolestaan yhä enemmän ja useammalta vaaditaan henkistä kestävyyttä. Tämän päivän työelämä edellyttää tekijöiltään jatkuvaa uuden oppimista ja riittävää peruskoulutusta, jotta uusien asioiden nopea oppiminen olisi mahdollista. Moni työ on muuttunut myös entistä epävarmemmaksi ja projektiluontoisemmaksi samalla kun osa-aikatyö ja määräaikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet. (Poijula & Ahonen 2007, 28; Sulkunen 1998, 137; Honkanen, Soininvaara & Ylikahri 2007, 28.) Työn muuttuessa projektiluontoiseksi kaipaamme teollisuusyhteiskuntaan, jossa ihmisille riitti työtä ja hyvää yhteishenkeä. Muutoksesta on kuitenkin tullut pysyvä ilmiö ja ihmisen on varauduttava siihen, että voi menettää työpaikan koska tahansa. (Poijula 2003, 19.)

Suomen perustuslain (731/1999) 2. luvun 18 § mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Nykyajan työllisyysohjelmat lähtevät siitä, että työ on jokaisen oikeus – oikeus, joka valtion tulisi turvata kaikille. Työn siunauksellisuutta painottava protestanttinen etiikka on painunut hyvin syvälle ihmisten mieliin. Työtä voidaan pitää yhtenä kaikkein kiistattomimmista

yhteiskunnallisista perusarvoista. Suomessa oli vielä peräti vuoteen 1987 saakka voimassa irtolaislaki, jonka nojalla ihmistä voitiin syyttää irtolaisuudesta, ellei hän pystynyt osoittamaan, että hänellä on vakituinen asunto tai että hän on ainakin yrittänyt saada työtä. (Sulkunen 1998, 128 – 129.)

Työn ja tuotannon merkitys ei ole vähentynyt vaikkei ne enää olisi välttämättömiä toimeentulon kannalta – sosiaaliturvan tulosidonnaisuus korostaa palkkatyön merkitystä. Nykyisin eläkkeet, sairauspäiväraha, terveydenhoito, sosiaaliturva yleensäkin ja jopa vapaa-ajan vietto on joko sidottu palkkaan tai työsuhteeseen tai ne voivat olla osa työstä saatavaa korvausta. Ne ihmiset joilla ei ole vakituista työsuhdetta jäävät näistä eduista paitsi tai heidän sosiaaliturvansa on olennaisesti muita heikompi. (Sulkunen 1994, 138.) Tässä kohden Suomen perustuslaki tulee hätiin: perustuslain 2 luvun 19 § takaa jokaiselle oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon turvaamalla perustoimeentulon esimerkiksi työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana.

3.3 Työn merkitys yksilölle

Työn merkitys yksilölle on kulttuurisidonnaista. Länsimaiseen kulttuuriin kuuluu työn tekeminen ja toimeentulon ansaitseminen työllä. Suomessakin ihmisen arvoa on paljolti mitattu työn tekemisellä. Työ määrittää myös henkisen hyvinvoinnin käsitettä jopa niin, että Freud luonnehti aikanaan mielenterveyden kyvyksi tehdä työtä ja rakastaa. (Poijula 2003, 15.) Työtä voidaan siis pitää tärkeänä osana aikuisen minuutta ja käsitystä siitä, kuka ihmisenä on. Aikanaan työ oli identiteetin lähde suurelle osalle aikuisväestön miehistä. Suomessa myöskään naisille työ ei ole ollut perinteisesti toissijainen jatke äitiydelle, vaan kilpaileva ydinidentiteetin muodostaja kuten miehillekin. Työ tuo myös elämään ja sosiaaliseen kenttään järjestäytyneen rakenteen, jossa olemme vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Työpaikan avulla voimme täyttää yhden perustarpeistamme kuulumalla sosiaaliseen ryhmään. (Poijula 2003, 16.; Poijula & Ahonen 2007, 31.)

Työn tekoon osallistumista pidetään tehokkaana keinona luoda laajaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta eli solidaarisuutta. Työtä tekemällä ihmiset tuntevat kuuluvansa laajempaan kokonaisuuteen sekä tulevat näin tietoisiksi keskinäisistä riippuvuuksistaan. (Rautio 2006, 73 – 74.) Toisaalta yritystalouden globaali kilpailu vaatii työntekijää olemaan joustava ja koko ajan valmiina muutoksiin. On pystyttävä pakkotahtiseen

työhön ja parannettava suoritustaan koko ajan, koska riittävää suoritusta ei ole – aina joku voi jossakin tehdä työn tehokkaammin tai halvemmalla. Pysyäkseen työmarkkinoilla kilpailukykyisenä on työntekijän koko ajan kouluttauduttava ja kehitettävä omaa persoonaansa. (Poijula 2003, 19 – 20.)

4 TYÖTTÖMYYS

Työttömyyttä voidaan pitää moniulotteisena ilmiönä, joka sisältää paljon yksilöllisiä, kulttuuriin pohjautuvia sekä koko yhteiskuntaa koskettavia tekijöitä. Työttömyys voi johtua yksilöllisistä syistä kuten riittämätön, vanhentunut tai vääränlainen koulutus tai työkokemus. Työttömällä voi myös olla jotain muita ominaisuuksia tai piirteitä, joiden vuoksi työnantajat ovat haluttomia palkkaamaan hänet työhön. Toisaalta työttömyys voi johtua myös rakenteellisesta työttömyydestä, kun työpaikat ovat vähentyneet jollakin alueella tai alalla niin, ettei kaikille yksinkertaisesti riitä työtä. Joskus alue, josta työpaikat vähenevät, voi olla koko maa. Yritykset saattavat siirtää tuotantoa halvemmän työvoiman maihin, jotta pystyisivät kilpailemaan kansainvälisillä markkinoilla. (Ihalainen & Kettunen 2006, 99.)

4.1 Työttömyys yhteiskunnallisena ilmiönä

Työttömyys on yhteiskunnallinen ilmiö, jota markkinatalous lähtökohtaisesti haluaa vähentää. Näistä ponnisteluista huolimatta työttömyys on länsimaissa usein kohdattua. Vaikeina talouden taantuman kausina työttömyydestä on muodostunut yksi tärkeimmistä yhteiskunnallisista ongelmista. (Parpo 2007, 7.)

Tämän päivän globaalissa taloudessa yritykset entistä herkemmin irtisanovat henkilöstöä ja siirtävät tuotantoa maasta toiseen. Tämä kaikki on johtanut siihen, että pysyviä työpaikkoja on yhä harvemmalla. Työpaikka ei tarjoa enää perusturvallisuutta ja jatkuvuutta kuten joskus aikaisempina vuosina on totuttu. (Honkanen ym. 2007, 28.) Laaja-alaista työttömyyttä pidetään jopa uhkana kehittyneen yhteiskunnan yhteenkuuluvuudelle ja sosiaaliselle kiinteydelle. Työttömyys ei aiheuta ainoastaan aineellista huono-osaisuutta, vaan sen vaikutukset näkyvät yhteiskunnassa laajemmin. (Raunio 2006, 74.)

Työttömyys on korkeasuhdannejaksoja lukuun ottamatta pysyvä ilmiö, johtuupa se sitten tietotekniikasta ja automaatiosta tai jostain muista tekijöistä. Ihmiset, joiden pe-

ruskoulutus ei ole riittävä tai jotka eivät jostain muista syistä kykene jatkuvasti opiskelemaan ja kehittymään, jäävät helposti kokonaan pois työmarkkinoilta. Näiden seikkojen vaikutuksesta näyttäisi syntyneen väestönosa, joka on pysyvästi työelämän ulkopuolella. (Sulkunen 1998, 137 – 138.)

4.2 Työttömyyden merkitys yksilölle

Työpaikan menetys on todettu psykologisesti yhdeksi elämän traumaattisimmista kokemuksista. Suomessa irtisanotaan työntekijöitä päivittäin, mutta yllättävässä elämän muutoksessa irtisanottu on saattanut jäädä yksin ajatustensa ja tuntemustensa kanssa. Samanaikaisesti kun irtisanotun pitäisi selviytyä työpaikan menetyksen aiheuttamasta traumasta ja surusta, hänen odotetaan ryhtyvän tehokkaasti hakemaan uutta työtä. (Poijula 2003, 11.) Työn loppuminen ja työttömyys saattaa joissakin tapauksissa merkitä työttömälle välitöntä putoamista talouden kentältä ja siirtymistä aikaisempaa ratkaisevammin sosiaalivaltion ja yhteisöjen varaan (Vähätalo 1998, 50).

Työttömien joukkoa voidaan kuitenkin pitää varsin heterogeenisena. On heitä, jotka työllistyvät varsin helposti, mutta toisaalta on myös heitä, joille työllistyminen on syystä tai toisesta vaikeaa. On myös ihmisiä, joille työttömyydestä on muodostunut oman elämän sisällön määrittäjä. Jos työssä käyvälle on suuri askel jäädä työttömäksi, voi työttömälle olla aivan yhtä suuri askel työelämään siirtyminen. (Hämäläinen, Tuomala & Ylikännö 2009, 45.) Työpaikan menettäminen vaikuttaa eri tavalla työuran eri vaiheissa oleviin. Kielteisimmät vaikutukset työn menetys aiheuttaa tutkimuksen mukaan taloudellisissa vaikeuksissa oleville ja työhönsä kiintyneille. Joka tapauksessa jonkinasteisen kriisin se yleensä aiheuttaa useimmille. Yleensä työpaikan menettäminen aiheuttaa surun samalla tavalla kuin muutkin suuret menetykset. Useimmille työn menettäminen on ensisijaisesti taloudellinen menetys. Se voi vaikuttaa kielteisesti myös omanarvontuntoon murentamalla pätevyyden tunnetta samalla kun tulojen menetystä seuraava mahdollinen aseman muuttuminen perheessä ja sukulaisien silmissä heikentävät itsetuntoa. (Poijula 2003, 21 - 29.)

Työttömyys muuttaa usein yksilön suhdetta eri yhteisöihin, mutta vain harvoin poistaa yhteyksiä kaikkiin yhteisöihin. Työn päättymisen seurauksena välittömät yhteydet aiempaan työyhteisöön voivat katketa. Työttömyys ei välttämättä kuitenkaan vaikuta yhtä selkeästi muihin yhteisösuhteisiin. Näin monet työn ulkopuolisista identiteeteistä

ja yhteisöjen jäsenyyksistä saattavat muodostua entistä tärkeämmäksi tukiverkostoksi työttömälle. (Vähätalo 1998, 113.)

Joillekin työttömyys voi muodostua ”pysyväksi tilapäisyydeksi”, jossa erilaiset tilapäiset työsuhteet, työhallinnon tukitoimet ja koulutukset sekä työttömyys vuorottelevat (Vähätalo 1998, 60). Toisaalta joillekin työn päättyminen voi olla uuden alku. Parhaiten vapaille työmarkkinoille sijoittuvat ne henkilöt, jotka aktiivisesti hakevat muutosta työn menetyksestä aiheutuvaan turvattuuteen etsien uutta työ- tai opiskelupaikkaa. (Poiijula & Ahonen 2007, 40.) Joskus tutun ja turvallisen työn päättyminen luo uskallusta tehdä jotain sellaista mistä on siihen asti vain haaveillut, esimerkiksi vaihtaa ammattia tai aloittaa uuden koulutuksen.

5 TYÖNHAKIJA

Työnhakijana pidetään henkilöä, joka on henkilökohtaisesti ilmoittautunut työnhakijaasiakkaaksi työ- ja elinkeinotoimistoon. Työnvälitystilastossa työnhakijat jaetaan ryhmiin työllisyystilanteensa mukaisesti. Tässä kappaleessa avaan työnhakijan käsitettä erilaisten tulkintojen kautta.

5.1 Työtön työnhakija

Työ- ja elinkeinoministeriön tulkinnan mukaan työnhakija on työtön, kun hän on ilman työtä ja on käytettävissä sellaiseen työhön, jonka työaika on vähintään puolet alan normaalista työajasta tai joka odottaa sovitun työn alkamista. Työttömällä työnhakijalla tarkoitetaan 17 – 64 -vuotiasta työnhakijaa, joka on työkykyinen, työmarkkinoiden käytettävissä ja työtön. Työnvälitystilastoissa työttömäksi luetaan myös henkilökohtaisesti työ- ja elinkeinotoimistoon työnhakijaksi ilmoittautuneet lomautetut. Työttömäksi ei kuitenkaan tulkita henkilöä, joka voi ottaa tarjotun työn vastaan vasta määräajan kuluttua tai joka hakee vain sellaista työtä, jossa työaika on lyhyempi kuin puolet alan normaalista työajasta. Myöskään työttömyyseläkkeen saajia, päätoimisia koululaisia eikä opiskelijoita ei tulkita työttömiksi työnhakijoiksi. Koululaisia ja opiskelijoita ei lueta työttömiksi työnhakijoiksi edes oppilaitoksen loma-aikoina. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009; Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002.)

Työttömyysturvalain (1290/2002) 3. luvun 3 §:n mukaan työttömyysturvamielessä työttömäksi tulkitaan myös työnhakija, joka on saanut sairausvakuutuslain mukaista

päivärahaa enimmäisajan ja jonka on katsottu olevan terveydellisistä syistä edelleen työkyvytön. Henkilöllä on oikeus työttömyysetuuteen toimeentulonsa turvaamiseksi, jos hänen työkyvyttömyyseläkehakemus on vireillä tai hylätty. Mikäli henkilöllä on voimassa oleva työsuhde, edellytetään lisäksi, ettei hänen työnantajalla ole tarjota hänelle muuta soveltuvaa työtä. (Työttömyysturvalaki 1290/2002.)

Tilastokeskuksen mukaan henkilö on työtön, jos hän on tutkimusviikolla työtä vailla, hän on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana palkansaajana tai on yrittäjänä ja voisi vastaanottaa työtä kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista kolmen kuukauden kuluessa, luetaan työttömäksi, jos hän voisi aloittaa työn kahden viikon sisällä. Työttömäksi luetaan myös työpaikastaan toistaiseksi lomautettu, joka täyttää edellä mainitut työnhaku- ja työn vastaanottokriteerit. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa kaikki aktiivisesti työtä hakevat - myös opiskelijat – luetaan työttömiksi. (Tilastokeskus 2009.)

5.2 Työssä oleva työnhakija

Työssä olevaksi työnhakijaksi tulkitaan työpaikan vaihtoa suunnittelevat, työttömyysuhan alaiset sekä ne tukityöllistetyt, jotka työllistämisaikanaan ovat edelleen työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa. Työssä olevaksi tulkitaan myös sellainen työnhakija, joka on jatkuvasti vähintään yhtenä päivänä viikossa (vähintään 4 tuntia) työssä palkansaajana, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana tai joka työskentelee avustavana perheenjäsenenä 1/3 alan normaalista työajasta. Työssä olevaksi tulkitaan myös henkilö, joka on tilapäisesti poissa työpaikastaan sairauden, loman, työriidan, huonon sään (pakkasloma), koneiden rikkoutumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.)

5.3 Työvoiman ulkopuolella oleva työnhakija

Työnhakijaa pidetään työvoiman ulkopuolella olevana, jos hän ei ole työssä eikä myöskään ole välittömästi kokopäivätyöhön käytettävissä. Henkilö voi olla työnhakijaksi ilmoittautuessaan vielä esimerkiksi koulussa, opiskelemassa, varusmiespalveluksessa tai palkattomassa kotitaloustyössä, mutta on myöhemmin työhön käytettävissä. Työvoiman ulkopuolella olevaksi luetaan myös ne työnhakijat, jotka ovat määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä eli kuntoutustuella, sukupolvenvaihdoseläkkeellä, sekä vanhempainlomalla tai hoitovapaalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.)

5.4 Työttömyyseläkkeellä oleva työnhakija

1940-luvulla syntyneet ovat viimeinen ikäluokka, joka voi saada työttömyyseläkettä. Työttömyyseläkettä voi saada sellainen yli 60-vuotias henkilö, joka on ollut pitkään työttömänä ja on saanut peruspäivärahaa tai ansiopäivärahaa enimmäisajan. Työnhaku pysyy voimassa ja henkilö niin sanotusti työvoimareservissä varsinaisen vanhuuseläkkeen tai työkyvyttömyyseläkkeen alkuun asti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.)

6 KOTKAN TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTON PALVELUT HENKILÖASIAKKAALLE

Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) palvelevat kaikkia työnhakijoita, niin työssä olevia, työttömiä kuin vasta työelämään tulossa olevia. Palveluita löytyy omatoimisesti käytettävistä verkkopalveluista alkaen aina räätälöityihin henkilökohtaisiin palveluihin saakka. TE-toimistosta saa henkilökohtaista palvelua työnhaussa ja työnvälityksessä sekä tietoa työmarkkinoista, koulutuksesta, ammateista ja yrittäjyydestä. Lisäksi TE-toimistosta saa tietoa työttömyydenaikaisten etuuksien hakemisesta ja tukea työllistymiseen. Kaikki TE-toimiston palvelut ovat henkilöasiakkaalle maksuttomia. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002) Vahvalla panostuksella työnhaun alkuun nopeutetaan koko työllistymisprosessia. TE-toimiston toimintatapoja on pyritty suuntaamaan siten, että toiminnassa pystyttäisiin entistä tuloksellisemmin ennaltaehkäisemään työttömyyden pitkittymistä ja varmistamaan osaavan työvoiman saatavuus.

Asiakkaan palvelutarve, sen arviointi sekä tunnistaminen ovat TE-toimiston tarjoamien palvelujen lähtökohta. Lisäksi laissa korostetaan avointen työmarkkinoiden ensisijaisuutta ja työvoimatoimiston palvelujen prosessinomaisuutta. Tarkoituksena on, että työnhakija saa haluamansa, hänelle parhaiten soveltuvan työn tai koulutuspaikan. (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Aho, Virjo & Koponen 2006, 1.)

6.1 Työnhakijapalvelut

TE-toimisto rekisteröi työnhakijaksi työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelutietojärjestelmään henkilöasiakkaan, joka pyytää sitä henkilökohtaisesti (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002). Kotkan TE-toimistossa työnhakija-asiakkaita palvellaan pääsääntöisesti päivystysluonteisesti, tarvittaessa aikavarauksella palvelua annetaan

esimerkiksi nuorille (alle 25-vuotiaat), maahanmuuttajille ja kuntoutusasiakkaille (Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009).

6.1.1 Työnhakuhaastattelu ja palvelutarpeen arviointi

Työnhakijaksi rekisteröimisen jälkeen alkuhaastattelu tehdään päivystyskäynnillä, jonka aluksi keskustellaan työnhakijan toiveista ja tavoitteista sekä selvitetään tämän hetkinen osaaminen ja mahdollinen lisäkoulutuksen tarve. Työnhakija esittää tarvittavat tiedot ja selvitykset ammatillisesta osaamisestaan, työkokemuksestaan, koulutuksesta ja työkyvystä. Tiedot kirjataan työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelu tietojärjestelmään. Keskustelun perusteella arvioidaan yhdessä työnhakijan palvelutarve sekä laaditaan kartoitus työnhakijan tilanteesta ja työnhakusuunnitelma, jossa sovitaan konkreettisesti miten työnhakija etsii työtä ja miten TE-toimisto voi häntä tässä tukea. Työnhakusuunnitelmaan kirjataan muun muassa mitä tai millaisia työ- tai koulutuspaikkoja työnhakija hakee tai mitkä toimet tai selvitykset parhaiten auttavat työnhakijaa työllistymään. Työnhakusuunnitelmassa sovitaan myös miten TE-toimisto seuraa suunnitelman toteutumista. Työnhakusuunnitelman tavoitteena on edistää työnhakijaasiakkaan omatoimista työnhakua. Työnhakusuunnitelma on pohjana paitsi työnvälityksen myös muun julkisen työvoimapalvelun tarjoamiselle. Maahanmuuttajilla kotoautumissuunnitelma korvaa työnhakusuunnitelman. (Aho ym. 2006, 1; Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009; Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.)

Ensimmäisellä käynnillä työnhakijalle määritellään nimikkoneuvoja sekä palvelutiimi, jossa asiointi jatkossa tapahtuu. Työttömyyden jatkuessa työnhakija uusii työnhakua ja raportoi työn- ja koulutushaun tuloksista sekä muista työnhakusuunnitelmassa sovitusta toimenpiteistä pääsääntöisesti 3 kuukauden välein. Työhaun uusimisväli on riippuvainen työnhakijan kokonaistilanteesta ja voi olla 1 kuukaudesta 1 vuoteen. Työhaun uusiminen voidaan sopia tapahtuvaksi joko henkilökohtaisesti, puhelimitse tai sähköisesti. Jatkossa työnhakuhaastatteluissa arvioidaan työhaun tuloksellisuutta ja tehtyjen suunnitelmien toteutumista sekä selvitetään tarjolla olevia palveluvaihtoehtoja ja sovitaan jatkotoimenpiteistä. Samalla arvioidaan myös mahdollinen tarve työkykyä ja terveydentilaa selvittäviin tutkimuksiin. Työnhakusuunnitelma ja palvelutarve tarkistetaan aina asiointin yhteydessä. (Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009; Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002.)

Työnhakijaa informoidaan työnhakuun liittyvien seikkojen lisäksi tarjolla olevista työ- ja elinkeinotoimiston palveluista sekä työttömän työnhakijan yleisistä oikeuksista ja velvollisuuksista, kuten velvollisuudesta hakea aktiivisesti työtä ja koulutusta sekä tarvittaessa hakeutua ja osallistua työnhakua tukeviin sekä työmarkkinavalmiuksia edistävien palveluiden ja toimenpiteiden piiriin (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002). Samalla sovitaan työnhakuinfoon osallistumisesta joko henkilökohtaisesti työ- ja elinkeinotoimistossa tai omatoimisesti työ- ja elinkeinotoimiston sähköisten palveluiden kautta (Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009).

6.1.2 Työväilypalvelut

Parantaakseen työnhakijan työmarkkinavalmiuksia TE-toimisto järjestää työnhakuvalmennusta, jossa opitaan tunnistamaan omat vahvuudet, tekemään työhakemuksia sekä valmistautumaan työnhakuhaastatteluun. Työnhakuvalmennus on kurssimuotoista ja kestää viikon. Valmennuksen ajalta on mahdollista saada työttömyysturvan lisäksi ylläpitokorvausta. TE-toimiston työnhakija-asiakkaana saa myös henkilökohtaista opastusta työnhaussa sekä tietoa työmarkkinoista. Samalla työnhakija-asiakas on mukana, kun avoimiin työpaikkoihin etsitään ehdokkaita sekä esitellään ehdokkaita työnantajille. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.) TE-toimisto voi tukea työnhakuun liittyviä matkoja liikkuvuusavustuksella, kun työtön tai työttömyysuhan alainen työnhakija menee työssäkäyntialueen ulkopuolelle työhaastatteluun, neuvottelemaan työsopimuksesta tai aloittaa uuden työn. Tietyin edellytyksin työttömälle on mahdollista myöntää myös korvausta muuttokustannuksiin. (Kiinni työelämään 2010.)

6.1.3 Muutosturva

Muutosturva on toimintamalli, jonka avulla taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanottu tai työttömyysuhan alainen työntekijä pyritään työllistämään uudelleen mahdollisimman nopeasti. Muutosturvan toimintamalli koskee nykyisin entistä paremmin myös määräaikaaisessa työsuhteessa olevia ja vähintään 180 päivän ajaksi lomautettuja. Muutosturvaan oikeutetulla on oikeus henkilökohtaiseen työllistymisohjelmaan ja muutosturvan piiriin kuulumisen perusteella työllistymistä edistävien palveluiden ajalta korotettuun työttömyysturvaan. Lisäksi irtisanottu voi käyttää irtisanomisaikaansa työnhakuun. TE-toimisto voi tukea muutosturvaan oikeutettua työnhakijaa työssäkäyntialueen ulkopuolelle ulottuvien työnhakumatkojen matkakustannusten korvauksella sekä työssäkäyntialueen ulkopuolelle uuteen työhön siirtymistä muuttokustan-

nusten korvauksella. (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Muutosturva 2010.)

Työllistymisohjelmassa sovitaan palveluista ja toimenpiteistä, jotka edistävät työnhakijan työllistymistä sekä mahdollisista muista ammatillisia valmiuksia kehittävästä palveluista ja toimenpiteistä. Työllistymisohjelma laaditaan TE-toimistossa viipymättä, kun muutosturvaan oikeutettu työnhakija sitä pyytää. Yleensä työllistymisohjelma laaditaan ensimmäisellä käynnillä TE-toimistossa ja sitä päivitetään tarpeen mukaan. Työllistymisohjelmassa selvitetään muutosturvaan oikeutetun työnhakijan työllistymis- ja koulutusmahdollisuudet sekä hänen edellytyksensä ja tavoitteensa. Työllistymisohjelmassa sovitaan myös omatoimisesta työhausta sekä sen tukemisesta. Työllistymisohjelma on voimassa niin kauan kuin muutosturvaan oikeutettu henkilö on työnhakijana ja sitä tarkistetaan ja täydennetään tarvittaessa. Työllistymisohjelma korvaa työnhakusuunnitelman. (Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009; Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Muutosturva 2010.)

Irtisanomis- tai lomautustilanteessa työnantajalla on ensisijainen velvollisuus kertoa työntekijöille heidän oikeudestaan muutosturvan mukaiseen työllistymisohjelmaan sekä korotettuun työttömyysturvaan. Tämän lisäksi työnhakija saa tietoa muutosturvasta TE-toimistosta sekä henkilökohtaisella käynnillä että infotilaisuuksissa, joita järjestetään noin kerran kuukaudessa. (Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009; Muutosturva 2010.)

6.1.4 Aloittavan yrittäjän palvelut

TE-toimisto voi tukea uuden yritystoiminnan syntyä sekä henkilön työllistymistä turvaamalla uuden yrittäjän toimeentulon yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen aikana niin sanotulla starttirahalla. Starttirahaa voidaan myöntää sekä työttömälle työnhakijalle että palkkatyössä olevalle kuin myös opiskelusta tai kotityöstä koikaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvälle. Työttömän työnhakijan kanssa TE-toimisto selvittää yrittäjyyden sopivuuden työllistymisvaihtoehtona ennen starttirahan myöntämistä. TE-toimisto ottaa huomioon starttirahaa myöntäessä alan yritysten kilpailutilanteen sekä uuden yritystoiminnan tarpeen paikkakunnalla. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Starttiraha 2010.) Toimijat, joiden kanssa yhteistyössä Kotkan TE-toimisto selvittää starttirahaa hakevan henkilön yritysideoita kannattavuutta ovat Kotkan-Haminan seu-

dun kehittämissyhtiö Cursor Oy, Olaviket Oy, ProAgria Kymenlaakso Ky, Vise Consulting Ltd Oy sekä Trade Up Oy.

Yrittäjäksi aikova saa TE-toimistosta tietoa myös erilaisista koulutusmahdollisuuksista. Starttiraha ja yrittäjäkoulutus on mahdollista yhdistää joustavasti niin, että starttirahan saamisen aikana voi aloittaa yrittäjäkoulutuksen. TE-toimisto järjestää työvoimakoulutuksena alkaville yrittäjille tarkoitettuja kursseja, jotka ovat koulutettaville maksuttomia. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Ammatillinen ohjaus 2008; Starttiraha 2010.)

6.1.5 Työharjoittelu ja työelämävalmennus

Työtön työnhakija voi osallistua työharjoitteluun tai työelämävalmennukseen, joiden tarkoituksena on perehdyttää työelämään, edistää työhönsijoittumista avoimille työmarkkinoille ja paluuta työelämään sekä parantaa ammattitaitoa. Työharjoittelu ja työelämävalmennus ovat hyviä vaihtoehtoja, kun työnhakija haluaa kokeilla uudenlaisia työtehtäviä tai työhön valmentautumista. Samalla ne ovat mahdollisuus kokeilla erilaisten ammattien ja työpaikkojen kiinnostavuutta tai soveltuvuutta. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Työharjoittelu ja työelämävalmennus 2010.)

Työharjoittelu on tarkoitettu alle 25-vuotiaille ammatillista koulutusta vaille oleville henkilöille, jotka kuuluvat työmarkkinatukijärjestelmän piiriin. Työelämävalmennus on puolestaan tarkoitettu 25 vuotta täyttäneille tai ammatillisen koulutuksen suorittaneille sekä perus- tai ansiopäivärahan piiriin kuuluville henkilöille. Työharjoittelu tai työelämävalmennus ei ole työsuhde, vaan sen aikana henkilö saa työttömyysturvetuutta sekä tietyissä tapauksissa ylläpitokorvausta. Tämän lisäksi työharjoittelussa ja työelämävalmennuksessa olevilla on työ- ja elinkeinoministeriön ryhmävastuuvakuutus. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Työharjoittelu ja työelämävalmennus 2010.)

6.1.6 Palkkatuettu työ

TE-toimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työttömän henkilön palkkakustannuksiin. Palkkatuetun työn tulee parantaa työttömän työnhakijan ammattitaitoa ja työmarkkina-asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsyä avoimille työmarkkinoille. Palkkatukea voidaan myöntää sekä työsopimussuhteessa tehtävään työhön että oppisopimukseen. Sosiaalisille yrityksille voidaan myöntää palkkatukea

muista yrityksistä poikkeavin ehdoin. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Tukea palkkakustannuksiin 2010.)

Työllisyysmäärärahojen avulla tuetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten (alle 25-vuotiaiden) ja vajaakuntoisten työllistymistä. Lisäksi tarkoituksena on ehkäistä työttömyyden pitkittymistä ja tasoittaa työttömyyden alueellisia eroja. (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Tukea palkkakustannuksiin 2010.) Työnhakija voi käyttää apuna omatoimisessa työnhaussa TE-toimiston antamaa palkkatukiseteliä. Palkkatukiseteli osoittaa, että työnantaja voi saada palkkatukea setelin haltijan palkkakustannuksiin. Työnantajaan liittyvät tuen myöntämisedellytykset TE-toimisto tutkii aina tapauskohtaisesti. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.)

6.2 Ammatillisen kehittymisen palvelut

Muuttuva työelämä vaatii peruskoulutuksen lisäksi jatkuvaa ammattitaidon ja osaamisen kehittämistä. Ammatit muuttuvat, työtehtäviä katoaa ja tilalle tulee uusia tehtäviä. Tänä päivänä ammatinvalintaa ei tehdä vain nuoruudessa, vaan ammatilliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä joutuu miettimään myöhemmissäkin elämän vaiheissa. Oikeiden ratkaisujen tekeminen edellyttää ajantasaisen tiedon lisäksi realistista käsitystä itsestä sekä mahdollisuuksista työmarkkinoilla. Tietoa koulutusvaihtoehtoista, työmarkkinoista sekä opintojen rahoituksesta saa työ- ja elinkeinotoimiston koulutus- ja ammatitietopalvelusta. Henkilökohtaisten tavoitteiden täsmentämiseen ja urasuunnitelman laatimiseen saa apua ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelusta. (Ammatillinen ohjaus 2008.)

6.2.1 Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus

Työvoimakoulutus eli työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on työ- ja elinkeinohallinnon hankkimaa ja rahoittamaa koulutusta, joka on opiskelijoille maksutonta. Työvoimakoulutus on tarkoitettu ensisijassa työttömille ja työttömyysuhan alaisille 20 vuotta täyttäneille henkilöille. Koulutuksen sisällöt vastaavat yleensä muun aikuiskoulutuksen, esimerkiksi omaehtoisen aikuiskoulutuksen, opetussisältöjä. Pääasiassa työvoimapoliittinen koulutus on ammatillisia valmiuksia edistävää, ja usein koulutus on ammattitutkintoon tai sen osaan tähtäävää. Tavoitteena voi olla myös kesken jääneiden korkeakouluopintojen loppuun saattaminen tai jatko- ja täydennyskoulutus. Työvoimapoliittisella aikuiskoulutuksella on tarkoitus parantaa aikuisväestön ammatittai-

toa, mahdollisuuksia saada työtä, säilyttää työpaikka sekä edistää ammattitaitoisen työvoiman saantia. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuva opiskelija saa koulutuksen ajalta toimeentulon turvaamiseksi työttömyysetuutta tai koulutustukea, jonka lisäksi opiskelijalla on oikeus ylläpitokorvaukseen. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Laki julkisesta työvoimapaikasta 1295/2002; Työvoimakoulutus 2010.)

6.2.2 Ammatillinen kuntoutus

TE-toimiston ammatillinen kuntoutus auttaa asiakasta, mikäli sairaus tai vamma heikentää työ- tai toimintakykyä. Ammatillisen kuntoutuksen palveluista vastaavat kuntoutusneuvojat ja ammatinvalintapsykologi, joiden kanssa asiakas voi miettiä, millainen työ tai koulutus tulee kysymykseen, onko mahdollista jatkaa nykyisessä työssä vai onko ammatinvaihto tarpeen. Ammatillinen kuntoutus auttaa selvittämään oikean kuntoutustahon sekä mitä mahdollisia taloudellisia etuja voi saada. Kuntoutussuunnittelun palvelut sisältävät aina henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta. Kuntoutussuunnittelun tueksi TE-toimisto voi tarvittaessa järjestää yleis- ja erikoislääkärin tutkimuksia, kuntoutustutkimuksia, tutustumiskäyntejä sekä työ- ja koulutuskokeiluja ammattioppilaitoksissa, työkokeiluja työpaikalla sekä työklinikan järjestämiä työkokeiluja ja työhönvalmennusta. Työolosuhteiden järjestelytuella voidaan lisäksi korvata muun muassa työpaikalla työkoneita, työvälineitä tai menetelmiä, jotka ovat välttämättömiä vamman tai sairaudesta aiheutuvan haitan poistamiseksi tai vähentämiseksi. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Ammatillinen kuntoutus 2007.) Kotkan TE-toimistossa on tällä hetkellä kolme kuntoutusneuvojaa, jotka ottavat asiakkaita vastaan pääasiassa aikavaroituksella sekä kerran viikossa päivystyksellä.

6.2.3 Koulutus- ja ammatitietopalvelu

TE-toimistojen koulutus- ja ammatitietopalvelusta saa monin eri tavoin tietoa koulutusmahdollisuuksista, opintojen rahoituksesta sekä eri aloista ja ammateista. Koulutus- ja ammatitietopalvelussa on mahdollista keskustella henkilökohtaisesti koulutusneuvojan kanssa ammatilliseen kehittymiseen ja opiskeluun liittyvistä kysymyksistä. Tietoa voi hakea myös itsenäisesti lukemalla TE-toimiston lukutilaan koottuja koulutusoppaita, opinto-oppaita ja esitteitä tai katsoa eri aloista ja ammateista kertovia videoita. Osa materiaalista on myös lainattavissa kotiin. Koulutusneuvojat esittelevät TE-toimiston palveluita erilaisille ryhmille, kuten peruskoulun, lukion ja ammatillisen

koulutuksen päättöluokille. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Ammatillinen ohjaus 2008.)

6.2.4 Ammatinvalinta- ja urasuunnittelu

TE-toimistojen ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut auttavat asiakkaita löytämään ratkaisuja ammatinvalintaan, työhön tai koulutukseen liittyvissä kysymyksissä. palvelun tavoitteena on selvittää asiakkaan edellytyksiä, tavoitteita ja eri vaihtoehtoja koulutuksessa ja työelämässä sekä auttaa asiakasta tekemään tilanteeseensa nähden sopiva urasuunnitelma. Asiakas määrittelee itse omat tavoitteensa ja ammatinvalintapsykologi tukee ratkaisujen löytämistä tuomalla keskusteluun ammatin ja koulutuksen valintaan, työelämään ja ammatilliseen kehitykseen liittyvää tietämystään. Palvelut ovat tarkoitettu kaiken ikäisille. Tarvittaessa palvelujen tueksi käytetään soveltuvuustestejä, työ- ja koulutuskokeiluja tai terveydentilan tutkimuksia. Kaikki palvelut ovat luottamuksellisia ja asiakkaalle maksuttomia. Omatoimisen urasuunnittelun tueksi on kehitetty erilaisia verkkopalveluja, joiden avulla asiakas voi hankkia tietoa koulutuksen ja työelämän mahdollisuuksista sekä arvioida omia kiinnostuksiaan ja tavoitteitaan. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Ammatillinen ohjaus 2008.)

6.3 Toimeentulopalvelut

Työttömäksi joutuneen henkilön toimeentulo turvataan pääsääntöisesti työttömyysturvan perusteella, jota maksavat kansaneläkelaitos sekä työttömyyskassat. Tietyin edellytyksin työnhakijan on mahdollista opiskella työttömyysetuutta menettämättä. Osa-aikaisia ja vuorottelukorvaus puolestaan mahdollistavat työssä olevan henkilön jäämisen pois työstä määräajaksi, jolloin tilalle tulee palkata työtön työnhakija.

6.3.1 Työttömyysturva

Työttömän työnhakijan toimeentulon turvaamiseksi ja työttömyydestä aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaamiseksi tai lieventämiseksi maksetaan työttömyysturvaa siltä ajalta, kun hän etsii uutta työtä tai osallistuu työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Työttömyysaikaisia toimeentuloetuuksia ovat kansaneläkelaitoksen maksama työmarkkinatuki ja peruspäiväraha sekä työttömyyskassojen maksama ansiopäiväraha. TE-toimisto antaa työvoimapoliittisen lausunnon työnhakijan oikeudesta työttömyysturvaan henkilön ilmoittauduttua työttömäksi työnhakijaksi ja esitettyä pyydettyä työ-

ja opintotodistukset sekä muut työttömyysturvaan mahdollisesti vaikuttavat dokumentit. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Työttömyysturva 2010.) Työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö jakavat vastuun työttömyysturva-asioissa. TE-toimistot toimivat työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa, sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueella ovat työttömyyskassat ja Kela. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.)

6.3.2 Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu

Vuoden 2010 alusta lukien työnhakija voi tietyin edellytyksin opiskella päätoimisia omaehtoisia opintoja työttömyysturvaa menettämättä. Työnhakijalle voidaan maksaa työttömyysturvaa opintojen ajalta edellyttäen, että asiasta on sovittu ennen opintojen alkua TE-toimistossa ja tieto opinnoista on kirjattuna työnhakusuunnitelmaan tai työllistymisohjelmaan. Yleisenä edellytyksenä on 25 vuoden ikä, voimassa oleva työnhaku opintojen aikana sekä lisäksi, että TE-toimisto on todennut opintojen tukemisen työvoimapolitiittisesti tarkoituksenmukaiseksi työnhakijan ammattitaidon ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. (Omaehtoinen opiskelu 2010.)

6.3.3 Palkkaturva

Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan mahdollisen konkurssin tai muun maksukyvyttömyystilanteen varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa kaikki saatavat, jotka työnantaja olisi velvollinen työntekijälle maksamaan. TE-toimisto ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) työvoimaosasto ottavat vastaan palkkaturvahakemuksia sekä neuvovat hakijaa palkkaturvaan liittyvissä kysymyksissä. Päätöksen palkkaturva-asiassa tekee se ELY-keskus, jonka alueella työnantajan kotipaikka sijaitsee. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.)

6.3.4 Osa-aikalisä

TE-toimisto voi myöntää harkintansa mukaan kokoaikatyöstä vapaaehtoisesti osa-aikatyöhön siirtyvälle työntekijälle osa-aikalisää. Osa-aikatyöhön siirtymisestä on aina sovittava työnantajan kanssa, lisäksi työnantajan tulee sitoutua ottamaan sijaiseksi työttömänä työnhakijana oleva henkilö. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009.) Edellytyksenä on, että työnhakija on ollut työttömänä työnhakijana vähintään 5 kuukautta ennen

osa-aikalisäisijaisuuden alkua tai että sijaiseksi palkattava henkilö on vähintään 55-vuotias työtön työnhakija.

6.3.5 Vuorotteluvapaa

Vuorotteluvapaan tarkoitus on edistää työssä olevien jaksamista ja samalla antaa työttömälle työnhakijalle mahdollisuus saada määräaikaisen työn avulla työkokemusta. Työnantaja voi puolestaan saada uutta osaamista työyhteisöön. Vuorotteluvapaalle jäävän työntekijän tilalle tulee palkata työtön työnhakija, ei kuitenkaan välttämättä samoihin tehtäviin. Vapaalle jäävä työntekijä saa käyttää vapaan haluamallaan tavalla. Vuorotteluvapaalaki säädettiin pysyväksi vuoden 2010 alusta lukien. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009; Vuorotteluvapaa 2010.)

6.4 Työvoiman palvelukeskus

Työvoiman palvelukeskus ovat työ- ja elinkeinohallinnon, kuntien ja Kelan yhteinen palvelupiste, joka palvelee henkilöitä, joiden työllistyminen on eri syistä vaikeutunut. Työvoiman palvelukeskuksen tehtävänä on tukea asiakkaan työnhakua ja elämänhallintaa sekä tarjota monipuolisia kuntouttavia ja aktivoivia toimenpiteitä. Tavoitteena on selvittää ja poistaa asiakkaan työllistymisen esteitä ja parantaa hänen työmarkkina- valmiuksiaan sekä edistää arjessa selviytymistä moniammatillisin työmenetelmin. Ensisijainen tavoite on työllistyminen, mutta ratkaisu voi löytyä myös koulutuksesta, kuntoutuksesta tai eläkkeestä. Tilanteen eteenpäin viemiseksi asiakkaan oma motivaatio on ensisijaisen tärkeä. Työvoiman palvelukeskukseen asiakkaat ohjautuvat TE-toimiston tai sosiaalitoimistojen kautta palvelutarvearvion perusteella. (Kotkan-Haminan seudun työvoiman palvelukeskus 2010.)

TE-toimiston ja kunnan sosiaalitoimen velvollisuus on tehdä aktivointisuunnitelma yhteistyössä pitkään työttömänä olleen, työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saaneen henkilön kanssa. Aktivointisuunnitelman tavoitteena on löytää pitkään työttömänä olleelle polku takaisin työelämään. Aktivointisuunnitelma korvaa työnhakusuunnitelman ja siihen voidaan sisällyttää työllistymistä edistäviä TE-toimiston palveluja, erilaisia sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kuntoutuspalveluja sekä kuntouttavaa työtoimintaa. Kunnan velvollisuus on järjestää kuntouttavaa työtoimintaa joko itse tai tekemällä asiasta sopimus toisen kunnan, kuntayhtymän, rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön, valtion viraston tai rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan kanssa. (Laki julkisesta

työvoimapalvelusta 1295/2002; Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001; Kuntouttava työtoiminta 2007.)

6.5 Terveystenhoitaja

Terveystenhoitajan eli niin sanotun työttömien terveystenhoitajan palvelut ovat kuntien järjestämää palvelua. Terveystenhoitajan palvelut liittyvät kiinteästi työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin ja tästä syystä haluan nostaa myös tämän palvelun näkyviin tässä yhteydessä. Sekä Kotkassa että Haminassa terveystenhoitajan vastaanotto on työvoiman palvelukeskuksen yhteydessä.

Kotkassa terveystenhoitajan palvelut tuottaa Kotkan kaupungin hallinnoima työnhakijoiden terveystenhuollon kehittämishanke Terttu. Asiakkaat terveystenhoitajalle tulevat työ- ja elinkeinotoimiston sekä työvoiman palvelukeskuksen kautta. Lisäksi terveystenhoitaja kutsuu terveystarkastukseen kelan työmarkkinatukea 500 päivää saaneita asiakkaita. Terveystentilan peruskartoituksen lisäksi asiakas saa hoitosuunnitelman sekä tarvittaessa sosiaalisen selvityksen liitettäväksi mahdolliseen eläkehakemukseen. Lisäksi käytettävissä on fysioterapeutin palvelut sekä lääkärin vastaanotot kerran viikossa eläkemahdollisuuksien selvittämistä varten. (Kotkan kaupunki 2010.)

Haminan kaupunki tarjoaa terveystenhoitajapalveluita työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaille kerran viikossa. Terveystenhoitaja tekee tarvittaessa terveystarkastuksen sekä antaa neuvoja terveystenhoitoon liittyvissä asioissa. Tarvittaessa terveystenhoitaja ohjaa lääkäripalveluihin. (Kotkan-Haminan työvoiman palvelukeskus 2010.)

7 TYÖLLISTYMISEN ESTEITÄ

Monet erilaiset tekijät ja yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat työllistymiseen, toiset niistä voivat helpottaa työn saamista ja toiset puolestaan vaikeuttaa. Työllistymistä voi edistää hyvän työllisyystilanteen lisäksi henkilön hyvä itsetunto ja vahva sosiaalinen tuki. Toisaalta toistuvat työttömyysjaksot, pitkäaikainen työttömyys ja korkea ikä voivat toimia työllistymisen esteinä hyvässäkin työllisyystilanteessa. (Heponiemi, Wahlström, Elovainio, Sinervo, Aalto & Keskimäki 2008, 4.) Puhuttaessa työllistymisen esteistä, on kyse yksilöllisistä tekijöistä, joiden vaikutukset työttömän selviytymiseen ja kyvykkyyteen toimia työmarkkinoilla vaihtelevat (Parpo 2007, 61). Joskus työllistymisen varsinainen syy voi liittyä johonkin selkeään ongelmaan, kuten alhai-

seen ammattitaitoon tai koulutukseen. Toisinaan syyt voivat olla moninaisempia liittyen edellisten lisäksi esimerkiksi henkilön terveydentilaan. Pahimmillaan ongelmat voivat kasautua. Työttömyys voi olla myös seurausta omasta valinnasta. Työttömyys on voitu valita elämäntavaksi, mikäli työtä ei nähdä tavoittelemisen arvoiseksi ja mikäli toimeentuloturvan taso koetaan riittäväksi päivittäisen toimeentulon turvaksi. (Parpo 2007, 22 – 23.) Työttömyyden pitkittyminen, mahdolliset puutteet työkokemuksessa sekä joissakin tapauksissa myös kannustinloukot voivat heikentää työttömän mahdollisuuksia ja halua kiinnittyä työmarkkinoille (Parpo 2007, 61). Toisaalta työttömyys voi olla omasta valinnasta riippumatonta, kun työmarkkinoilla ei riitä kysyntää henkilön ammattitaidolle ja osaamiselle. Työttömyys voi olla myös vastentahtoista, jolloin perimmäisenä syynä voidaan usein pitää henkilön alhaista psyykkistä ja fyysistä toimintakykyä sekä vähäistä mahdollisuutta osallistua työmarkkinoille. (Parpo 2007, 22 – 23.)

Kun työllistymisen esteenä on useampi kuin yksi syy, voidaan työllistymistä pitää työttömän tilanteen kannalta erityisen vaikeana. Työllistymisen esteiden kasautuminen voi pahimmillaan johtaa jopa pysyvään syrjäytymiseen työmarkkinoilta sekä elämäntapaan, jossa henkilö on omaksunut ja ehkä hyväksynytkin passiivisen ja epäsosiaalisen käytöksen. (Parpo 2007, 7.) Tällaisissa tilanteissa työttömyydestä on saattanut tahdomattaan muodostua työttömälle elämäntapa ja olotila, johon on sopeuduttu. Toisaalta työllistymisen esteiden vaikutusta voidaan pitää vähäisempänä, mikäli työtön on aktiivinen, työorientoitunut ja pyrkii omatoimisesti työllistymään eikä hänellä ole elämänhallinnan ongelmia. Vaikeudet työmarkkinoille kiinnittymisessä liittyvät tällaisissa tilanteissa yleensä ikään ja alhaiseen terveydentilaan tai yleiseen työllisyystilanteeseen. (Parpo 2007, 61.)

7.1 Yleinen työllisyystilanne

Yleinen työllisyystilanne asuinpaikkakunnalla ja lähialueella vaikuttaa työnhakijan työn saantimahdollisuuksiin sekä työnhakumotivaatioon. Kun työllisyystilanne Suomessa kehittyi positiivisesti viimeisten vuosien aikana, olivat tunnelmat työn saannin suhteen hyvät. Toisaalta vaikeasti työllistyvien kohdalla hyväkään työllisyystilanne ei välttämättä edistänyt työnsaantia. Pitkä työttömyys yksistään voi olla työnhakijalle esteenä työn saannille, vaikka heidän aloillaan työpaikkoja syntyisikin. Pitkään työttömänä olleilla on yleensä sellaisia esteitä työnsaannille, jotka työllisyystilanteesta riip-

pumatta estävät työllistymisen avoimille työmarkkinoille. (Hämäläinen ym. 2009, 41 - 42.)

7.2 Koulutus ja työkokemus

Koulutuksen yhteys työttömyyteen ja työllistymisen ongelmiin on selvä, työttömyys kohdentuu useimmiten huonosti koulutettuun työvoimaan. Ammatillista koulutusta vailla olevat ovat muita useammin työttömiä ja mitä korkeampi koulutus henkilöllä on, sitä pienempi on työttömyyden todennäköisyys. (Parpo 2007, 19.) Työllistymisen kannalta hyvä yhdistelmä on korkea koulutustaso ja vähäiset ja lyhyet työttömyysjaksot. Niillä nuorilla, jotka eivät peruskoulun jälkeen hanki ammatillista koulutusta on suuri pitkäaikaistyöttömyyden riski ja he ovat syrjäytymisvaarassa. (Poijula & Ahonen 2007, 48.) Toisaalta esiintyy myös mielipiteitä, joiden mukaan koulutus voi olla liian korkea suhteessa tarjolla oleviin työpaikkoihin. Ylikoulutusta ilmenee lähinnä akateemisilla työnhakijoilla, joilla on yliopistossa suoritettu korkeakoulututkinto. Koulutus ja osaaminen eivät näissä tapauksissa vastaa työvoiman kysyntää. (Parpo 2007, 54.)

Koulutuksen rinnalla henkilön työmarkkina-asemaan vaikuttaa olennaisesti ammattitaito, joka puolestaan on vahvasti sidoksissa koulutukseen. Lähtökohtaisesti koulutus edistää työmarkkinoilla vaadittavia tietoja ja taitoja, mutta ammattitaito voi myös perustua hankittuun kokemukseen ja työssä harjaantumiseen. Kaikissa tapauksissa ammattitaito ei edellytä koulutusta. (Parpo 2007, 19.) Usein pitkittyneeseen työttömyyteen liittyy ammattitaidon rapautumista ja puutteita osaamisessa. Työnantajat haluavat palkata etevimmän henkilön, sellaisen, jolla on ajan tasalla olevat tiedot ja taidot. Tällöin pitkään työttömänä olleen mahdollisuudet eivät ole välttämättä kovin hyvät. (Hämäläinen ym. 2009, 41.)

Yhteiskunnassa, jossa korostetaan teknologiseen kehitykseen perustuvaa taloudellista kasvua, ovat ajantasaiset tiedot ja taidot sekä tehokkuus tärkeitä menestyksen edellytyksiä. Uusi tekniikka on syrjäyttänyt yksinkertaiset työtehtävät, mutta toisaalta lisännyt ammattitaitoisen työvoiman kysyntää. Teknologinen kehitys vaatii myös työvoimalta korkeampaa osaamista. Tähän rakennemuutokseen sopeutuminen edellyttää henkilöltä ammatillista liikkuvuutta ja jatkuvaa kouluttautumista. (Raunio 2006, 77.) Muutokset teollisuuden tuotantojärjestelmässä on aiheuttanut muun muassa laajamittaisen perinteisten ammattien ja kokonaisten teollisuusalojen katoamisen. 2000-luvulla

työelämästä syrjäytyneitä ja uloslyötyjä on ryhmissä, jotka ovat tulleet irtisanotuiksi teollisuuden rakennemuutoksen vuoksi. Matala taitotaso, puutteellinen tai vanhentunut koulutus sekä ikääntyminen ovat heikentäneet näiden henkilöiden kykyä sopeutua ja vastata työelämän asettamiin vaatimuksiin. (Vähätalo 1998, 20; Parpo 2007, 16.) Tänä päivänä ei ole tarjolla aputoita tai avustavia tehtäviä samalla tavalla kuin aikaisempina vuosina on ollut. Lähes jokaiseen tehtävään vaaditaan ammatillinen koulutus.

7.3 Terveydelliset syyt

Erilaiset sairaudet ovat monella syynä siihen, että on vaikeaa löytää sopivaa työtä. Osalla sairaudet ovat todettuja ja osalla ei. Vaikka pitkittyneelle työttömyydelle löydetäisiinkin jokin terveydellinen tai muu syy, ei se merkitse sitä, että esteiden poistaminen tapahtuisi hetkessä. Vaikka pitkään työttömänä ollut ei välttämättä olisi vajaa-kuntoinen sanan varsinaisessa merkityksessä, hän voi tarvita paljon tukea ja kannustusta uskaltaakseen edes harkitsemaan työelämään palaamista. (Hämäläinen ym. 2009, 42 – 44.)

Työttömyyden on todettu heikentävän psyykkistä hyvinvointia ja olevan yhteydessä heikkoon terveydentilaan. Heikon terveydentilan voidaan myös nähdä lisäävän työttömäksi joutumisen riskiä. (Parpo 2007, 21.) Joillekin työttömyyden perimmäinen syy ja työllistymisen este on alentunut toimintakyky. Heikko terveydentila voi johtaa työttömyyteen, mutta toisaalta pitkittynyt työttömyys voi olla myös terveyttä heikentävä tekijä. Pahimmillaan työttömyys voi lannistaa henkilön lisäten psyykkistä oireilua. Työttömyyden myötä masentuneisuus, unihäiriöt ja passiivisuus voivat lisääntyä. (Parpo 2007, 50.) Työttömyysriskiä voivat lisätä myös heikentynyt työkyky yhdessä sairastumisriskiä lisäävät elämäntapojen kanssa (Heponiemi ym. 2008, 18).

Mielenterveysongelmat vaikeuttavat erityisesti nuorten työelämään osallistumista, kun taas fyysiset sairaudet ja rajoitteet ovat erityisesti ikääntyneemmän työvoiman kohtaamia ongelmia (Parpo 2007, 21). Mielenterveysongelmien on todettu olevan työttömillä yleisempiä kuin työssä olevilla. Työttömän taloudellinen tilanne on voimakkaasti yhteydessä mielenterveyteen. Noin puolet heistä, joiden taloudellinen tilanne on huono, kärsii mielenterveysongelmista. Työttömyyden itsessään on myös todettu altistavan mielenterveyden heikkenemiselle ja lisäävän masennusta, kuten mielenterveysongelmat puolestaan voivat altistaa työttömyydelle. (Heponiemi ym. 2008, 13 - 18.) Suomalaisen poikittaistutkimuksen mukaan pitkäaikaistyöttömyys on yhteydessä vai-

keaan masennukseen, alkoholin päihtymiskäytön pahentaessa tätä yhteyttä (Heponiemi ym. 2008, 14).

7.4 Päihdeongelmat

Henkilön terveyskäyttäytymisen ja työttömyyden välinen yhteys on monimutkainen. Alkoholin kulutuksen vaikutuksesta tähän yhteyteen on eniten näyttöä. Työttömyysriskiin näyttäisi johtavan vakavat alkoholiongelmat yleisesti, mutta työttömyyden vaikutus alkoholin kulutukseen taas vaihtelee eri ryhmissä. Alkoholin runsas käyttö saattaa vahvistaa työttömyyden negatiivisia vaikutuksia. Vakavat alkoholiongelmat näyttäisivät valikoivan ihmisiä työttömyyteen. Myös vanhempien alkoholiongelmat voivat altistaa työttömyydelle. (Heponiemi ym. 2008, 24 - 32.)

7.5 Ikä

Ikää voidaan pitää työvoimaa ja työelämään osallistumista yhä voimakkaammin jakavana tekijänä. Arvioiden mukaan työmarkkinoilla tapahtuu kahdenlaista ikäsyrrintää. Yhtäältä heikossa työmarkkina-asemassa ovat juuri työmarkkinoille tulevat nuoret ja toisaalta heikentynyt työmarkkina-asema on kohdannut osan ikääntyvästä työvoimasta. (Parpo 2007, 22.)

Ikä mielletään usein esteeksi työn saannille. Vaikka ikääntyneemmillekin työttömille on avautunut työmahdollisuuksia työllisyystilanteen parannuttua, kokevat työttömät itse, että yli viisikymmenvuotiaan on jo lähes mahdotonta saada työtä avoimilta työmarkkinoilta. Ikä merkitsee monen kohdalla myös sitä, että tänä päivänä työmarkkinoilla tarvittavat tietotekniset valmiudet eivät välttämättä ole sellaisia, että niillä tulisi työelämässä toimeen. (Hämäläinen ym. 2009, 42.) Ikääntyneiden työnhakijoiden riski työttömyyden pitkittymiselle suurenee. Ikääntyvälle työnhakijalle työttömyys voi muodostua pitkäkestoiseksi ja pysyväkäksi olotilaksi. Tuotannon rakennemuutoksessa uudet alat syrjäyttävät perinteisiä tuotannonaloja, minkä seurauksena osa ikääntyneistä työvoimasta on syrjäytynyt työelämän ulkopuolelle. (Poiijula & Ahonen 2007, 48; Parpo 2007, 15.) Ikääntyneiden työttömien työllistäminen on haasteellista myös työnantajien asenteiden vuoksi. Tämä vaikuttaa siihen, että vanhempien ikäryhmien on huomattavasti vaikeampaa palata takaisin työelämään työttömyyden jälkeen kuin nuorempien. Osin tämä on syynä siihen, että pitkäaikaistyöttömyys on yleistä 45 – 63-vuotiaiden joukossa. (Heponiemi ym. 2008, 21 – 32; Vähätalo 1998, 120.)

Suomessa työttömyys näyttäisi kasautuvan työuran alku- ja loppuvaiheen saumakohtiin. Tilastollisesti työttömyys kohdentuu yhtäältä työelämään tulon yhteyteen ja toisaalta työelämästä poistumisen vaiheeseen. Pitkäaikainen työttömyys on muodostunut iäkkäämpien työttömien ongelmaksi, kun taas nuorilla työttömyysluvut ovat olleet muita ikäryhmiä korkeampia. (Vähätalo 1998, 98 – 120.) Nuorten työttömyyttä pidetään jopa vakavana riskinä syrjäytymiselle (Heponiemi ym. 2008, 32).

7.6 Kannustinloukot

Sosiaaliturvan kannustinloukkojen vaikutus voi ilmetä kahdella tavalla. Yhtäältä voi olla, että työtön ei ota vastaan kokopäivätyötä kohtuullisellakaan palkkatasolla, koska hyöty työtuloista on vähäinen suhteessa toimeentuloturvaetuuksiin. Toisaalta työtön voi karttaa keikkatöihin tai osapäiväiseen työhön osallistumista, koska toimeentuloturvan ehtojen vuoksi henkilö ei hyödy taloudellisesti lyhytaikaisesta työstä lainkaan. Usean etuuden yhtäaikainen pieneneminen ansiotulojen nousun mukana on tekijä, joka synnyttää lyhytaikaisten töiden kannustamattomuutta. Lisäksi tästä aiheutuu toimeentuloetuuksien uudelleenkäsittelyn vuoksi kitkaa etuuksien saannissa. (Parpo 2007, 36.) Työttömän näkökulmasta työntekoa ei voi pitää mielekkäänä, mikäli toimeentuloturvan avulla saavuttaa saman tai lähes saman tulotason (Parpo 2007, 17).

Yhtenä merkittävänä esteenä työllistymiselle voidaan pitää velkoja. Velkaa on voinut tulla vähitellen, kun pienistä tuloista on joutunut maksamaan yllättäviä menoja tai ne voivat olla perua työttömyyttä edeltävältä ajalta esimerkiksi oman yrityksen konkurssista. Velkojen ulosmittaus vähentää halua työskennellä avoimilla työmarkkinoilla. Velallisen työttömän kannustimet työn vastaanottamiselle ovat vähäiset, sillä palkasta peritään usein velkoja sen verran, että käteen voi jäädä jopa vähemmän kuin työttömyysturvasta. Työskentelystä saatu lisäansio ohjautuu näin maksamattomien velkojen maksuun ja taloudellinen hyöty omaehtoisesta ponnistelusta jää olemattomaksi. (Hämäläinen ym. 2009, 43; Parpo 2007, 39.)

7.7 Työnhakijan etninen tausta

Suomessa asuu virallisten arvioiden mukaan noin 10 000 henkilön suuruinen romani-väestö. Heidän työllistymisen esteitä selvitetessä todettiin alhaisen koulutustason ja vähäisen ammatillisen koulutuksen yhdessä työkokemuksen puuttumisen ja työnhakutaitojen vähäisyyden olevan keskeisiä työllistymisen esteitä. Myös sopivien työpaik-

kojen vähäisyys sekä työnantajien ennakkoluulot koettiin esteenä työllistymiselle. Työnantajien käsitykset koulutuksen, ammatillisen osaamisen sekä työkokemuksen puutteista olivat samansuuntaisia. Lisäksi muina työllistymisen esteinä nähtiin työhön sitoutumista ja luotettavuutta koskevat epävarmuustekijät sekä romanien tapa- ja pukeutumiskulttuuri. (Syrjä & Valtakari 2008, 106 – 107.)

Nykyinen maahanmuuttajaväestömme koostuu hyvin monipuolisista ammatti-, koulutus-, kieli- ja kulttuuritaustaisista henkilöistä. Osa maahanmuuttajista kotoutuu ja työllistyy nopeasti, mutta osa tarvitsee melko paljon yhteiskunnan tukitoimia löytääkseen paikkansa työmarkkinoilla ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Työelämästä syrjäytymisen syyt ovat pitkälti samoja kuin suomalaisillakin eli heikko pohjakoulutus ja kapea työkokemus. Näiden lisäksi työn saantia vaikeuttaa kielen oppimisen ja henkilökohtaiseen sopeutumiseen liittyvät vaikeudet. Sota- ja kriisialueilta tulevilla maahanmuuttajilla saattavat olla omat traumaattiset kokemukset vaikeuttamassa sopeutumista. Toisaalta osa maahanmuuttajista on jäänyt täysin vaille koulutusta omassa kotimaassaan, esimerkiksi naisten kouluttautuminen ja työssäkäynti eivät välttämättä kuulu perheen arvomaailmaan. (Syrjästä osallisuuteen 2001, 23.)

7.8 Muut syyt

Työnhakijan oma terveydentila voi olla työllistymisen esteenä, mutta aina sairaudet eivät välttämättä kosketa työtöntä itseään. Sosiaaliset velvoitteet ja huoli läheisistä voi rajoittaa työmarkkinoille osallistumista ja voi ilmetä iäkkäiden tai sairaiden läheisten hoivaamisena. Lisäksi erityisesti naisten työssä käynnin on osoitettu alentuvan lasten hankinnan ja hoivan takia. (Hämäläinen ym. 2009, 44; Parpo 2007, 20.) Myös ongelmat lastenhoidon järjestämisessä voivat asettaa rajoituksia työn vastaanottamiselle.

Hyvän koulutuksen ja ammattitaidon lisäksi työelämässä vaaditaan yhteistyökykyä ja joustavuutta. Työntekijän täytyy osata toimia yhdessä toisten kanssa ja pystyä tekemään myös sellaisia työtehtäviä, jotka ovat hänen oman työtehtävänsä, kokemuksensa ja koulutuksensa ulkopuolella. Sosiaaliset suhteet ovat yhteydessä työnhakijan työmarkkina-asemaan. (Ihalainen & Kettunen 2006, 101; Parpo 2007, 19.) Työnhakijan henkilökohtaiset ominaisuudet, henkilön maine paikkakunnalla, vankilatuomiot ynnä muut seikat voivat myös vaikeuttaa työllistymistä varsinkin pienellä paikkakunnalla.

Joskus työttömän oma arvio omasta työmarkkinavalmiuksista voi olla epärealistinen tai vaatimukset työn tai siitä saatavan palkan suhteen ylimitoitettuja. Työtön voi kokea oman osaamisen työmarkkinoilla olevan sellaista, että myös siitä saatava korvaus tulisi olla kohtuullista tasoa korkeampaa (Parpo 2007, 42).

Uusliberalistisen kritiikin mukaan työttömyys voidaan nähdä henkilön omana valintana, jonka antelias toimeentuloturva mahdollistaa. Työttömyys olisi tämän näkemyksen mukaan seurausta henkilön passiivisuudesta ja haluttomuudesta tehdä työtä. Tämä näkemys perustuu siihen, että on mielekkäämpää nauttia toimeentuloturvalla tuetusta vapaa-ajasta, kuin tehdä työtä. (Parpo 2007, 17.)

8 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Työ- ja elinkeinohallinto julkaisee runsaasti omaa tutkimustietoa toimintansa eri osa-alueilta, jonka lisäksi työ- ja elinkeinohallinnolle on toteutettu useita opinnäytetöitä. Aihealueina opinnäytetöissä ovat olleet erityisesti nuoret, alle 25-vuotiaat työnhakijat sekä työvoiman palvelukeskuksen toiminta ja palvelun vaikuttavuus. Olen kartoittanut aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja todennut, ettei täysin samankaltaista, näin suurelle joukolle kohdistettua tutkimusta ole aiemmin tehty. Seuraavassa esittelen muutamia tutkimuksia, jotka sivuavat tämän tutkimuksen aihetta.

Työllistymisen esteet on Antti Parpon empiirinen arviointitutkimus Stakesin raportteja sarjan numero 11/2007. Tutkimuksessa hyödynnetään sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta käyttäen hyödyksi Tilastokeskuksen tuottamia tulonjakoaineistoja vuosilta 1996 - 2001 sekä haastattelemalla 21 työtöntä tai aktivoitua työn hakijaa Turun seudulta ja pääkaupunkiseudulta. Tutkimuksessa kartoitettiin työttömien omia subjektiivisia näkemyksiä työllistymisensä esteistä teemahaastattelun avulla. Tutkimuksen tuloksista selviää muun muassa, että merkittävimpiä työllistymisen esteitä ovat korkea ikä, alhainen koulutus ja yksin asuminen. Kannustinloukoista saadut tulokset puolestaan osoittivat, että toimeentuloturvan taso ei määritä työllistymistä. Osalla työttömistä myös alhainen toimintakyky heikensi työllistymisen edellytyksiä. (Parpo 2007, 3.)

Anja Pakarisen työvoimaneuvojien PD-koulutusohjelman opinnäytetyö *Väliinputoajat – Tuleeko apu työvoimatoimistosta?* tarkastelee väliinputoajia, joille työhallinto ei ole juurikaan palveluja tarjonnut. Opinnäytetyön viitekehystenä on Anja Pakarisen työ-

hallinnossa tekemä käytännön työ sekä verkostotyö. Pakarinen kuvaa opinnäytetyössään työkyvyttömyyseläkkeen hylkäyspäätöksen saaneiden asiakkaiden palvelua ja palveluiden kehittämistä Pieksämäen työvoimatoimistossa. Opinnäytetyössä on haastateltu kolmea asiakasta, kahta kelan virkailijaa, työterveyslääkärää ja erikoislääkärää, lisäksi hanke on esitelty asiakastapausten kautta kuntoutuksen asiakastyöryhmässä. Keskeisenä hanketuloksena on, että työvoimatoimisto ei yksin voi tätä kohdejoukkoa ”pelastaa” eläkkeelle tai takaisin työelämään. Tarvitaan verkostojen kanssa tehokkaampaa yhteistyötä. Johtopäätöksenä Pakarinen toteaa, että työhallinnon kuntoutustoimenpiteitä pitäisi suunnata enenevässä määrin työssä oleviin. Yhteistyö yritysten ja työterveyshuollon kanssa on ensiarvoisen tärkeää eläkehakuisuuden vähentämisessä. Työttömien terveydenhuoltopalveluja tulisi kehittää. Pääpaino tulee olla työelämän kehittämässä ja työyhteisöjen hyvinvoinnin tukemisessa. (Pakarinen 2003, 2.)

Aija Patomäen pro gradu -tutkielmassa *Ikääntyvän työttömän työllistymisen esteet, Tutkielma työsuuntautuneista ikääntyvistä työttömistä, aktivoinnista ja työllisyysvaikutusten arvioinnista* selvitetään valmiiden lähteiden perusteella ikääntyvien eli 45 vuotta täyttäneiden työttömien työllistymisen esteitä ja heihin suunnattujen työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuutta 1990-luvun lopun Suomessa. Ikääntyvien työllistymisen esteitä ja työvoimapolitiittisia toimenpiteitä tarkastellaan realistisen arvioinnin näkökulmasta. Aineistona on käytetty pääasiassa kirjallisia lähteitä, jotka on julkaistu vuosina 1995 - 1999. Lisäksi tutkimusta varten Patomäki on haastatellut kolmea ikääntyvien työttömyyden asiantuntijaa keväällä 2000. Tutkielmassa painotetaan erityisesti työmarkkinoiden rakenteeseen ja ikääntyvän työvoiman heikkoon kysyntään liittyviä työllistymisen esteitä. Edes hyvä koulutus ja työkyky, aktiivinen työnhaku tai työvoimapolitiittisiin aktivointitoimenpiteisiin osallistuminen eivät merkittävästi paranna ikääntyvien työllistymistodennäköisyyttä. Uudelleentyöllistymismahdollisuudet ovat vielä kohtuullisen hyvät 45 – 54 -vuotiailla, mutta 55 – 64 -vuotiaista työllistyy enää vain muutama prosentti. (Patomäki 2000, 2.)

Seija Rotonen sivuaa työllistymisen esteitä opinnäytetyössään *Mikä Väylässä vaikuttaa? Työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaiden kokemuksia palvelun vaikutuksesta kuntoutumisen näkökulmasta*. Tutkimuksessa selvitetään työvoiman palvelukeskuksen palveluiden vaikutusta asiakkaan kuntoutumiseen haastatteleamalla kahdeksaa yli kaksi vuotta Väylässä asiakkaana ollutta henkilöä. Useimmat tutkimukseen osallistuneista pitivät Väylän palveluissa vaikuttavana ihmisläheisyyttä, asiakaslähtöisyyttä sekä mo-

niammatillisuutta. Työllistymisen esteiksi koettiin muun muassa koulutuksen tai työkokemuksen puute, terveydelliset rajoitukset, päihdeongelmat, työn puute yleensä, motivaation puute sekä velat. (Rotonen 2010, 2 – 35.)

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

9.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa kaikki Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaat, joiden palvelutarvearvioina on ”ei soveltuvaa palvelua tarjolla tällä hetkellä”. Kyseinen ryhmä ei ole homogeeninen vaan se pitää sisällään hyvin monenlaisia asiakastapauksia. Asiakkaiden taustojen lisäksi selvitetään kyselyn kohteena olevien asiakkaiden näkemyksiä omakohtaisista työllistymisen esteistä ja tämän hetkisestä terveydentilasta sekä heidän toiveitaan ja odotuksistaan TE-toimistolle. Tutkimuksessa lähestytään työttömyyttä ja työllistymisen esteitä asiakkaiden subjektiivisesta näkökulmasta ja heidän kokemana. Tutkimuksen tarkoituksena on näin saada näkyväksi se asiakasryhmä, joka syystä tai toisesta joutuu olemaan työnhakija-asiakkaana, mutta jolle työ- ja elinkeinohallinnolla ei ole tarjolla soveltuvaa palvelua. Lisäksi asiakasryhmästä saadun tarkemman tiedon perusteella pystytään TE-toimiston palveluita mahdollisesti suuntaamaan niihin asiakasryhmiin, joille palvelusta on eniten hyötyä.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Mitkä syyt asiakkaan mielestä vaikuttavat hänen työllisyystilanteeseensa?
2. Miten asiakkaat kokevat oman terveydentilansa?
3. Mitä toiveita tai odotuksia asiakkailla on työ- ja elinkeinotoimistolle?

9.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa asiakkaiden näkemyksiä työllistymisen esteistä ja terveydentilasta. Lisäksi kartoitin asiakkaiden toiveita ja odotuksia TE-toimistolle. Opinnäytetyöhön soveltuu kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska tarkoituksena on kuvata tutkittavien todellista, tämän hetkistä elämäntilannetta ja tar-

koitus on löytää tosiasioita työttömyyden syistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157).

Työn tilaajan toivomuksena oli, että kysely lähetetään kaikille kohdejoukkoon kuuluville. Tähän päädyttiin, koska kohderyhmä huomioiden kato eli vastaamattomuus olisi todennäköisesti suuri. Kohdejoukon koko vaikutti siihen, että valitsin tutkimusaineiston keräämistavaksi postikyselyn. Postikyselyn etuna on mahdollisuus laajan tutkimusaineiston keräämiseen. Kyselyn avulla on mahdollista lähestyä useita henkilöitä ja kysyä monia eri asioita samalla kertaa. Samalla menetelmä on tehokas ja säästää aikaa. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Kyselylomake on laadittu yhteistyössä työn tilaajan kanssa. Lomake koostuu monivalintakysymyksistä, jotka ovat strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoja eli valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen voi olla avoin kysymys. Tällä menettelyllä pyrin saamaan esille myös niitä näkökulmia, joita en ole osannut huomioida etukäteen. (Hirsjärvi yms. 2007, 194.)

9.3 Käytännön toteutus

Syyskuussa 2009 allekirjoitettiin sopimus opinnäytetyöstä (liite 1) sekä myönnettiin tutkimuslupa (liite 2) opinnäytetyön tekemistä varten. Esittelin opinnäytetyön tutkimussuunnitelman tutkimussuunnitelmaseminaarissa lokakuussa 2009. Muotoilin kyselylomakkeen tutkimusongelman mukaiseksi ja kävin lomakkeen läpi yhdessä työn tilaajan sekä ohjaavan opettajan kanssa. Lomakkeiden painatus- sekä postituskulut maksoi työn tilaaja. Asiakkaiden nimi ja osoitetiedot sain työ- ja elinkeinohallinnon URA-asiakastietojärjestelmästä. Samoin osoitetarrat kirjeisiin sain suoraan kyseisten tietojen perusteella. Lokakuussa 2009 postitin kyselylomakkeet saatekirjeineen (liitteet 3 ja 4) kaikille 461 kohderyhmään kuuluvalla asiakkaalla. Kyselyyn vastaamista helpottaakseni lähetin kyselylomakkeen mukana palautuskuoren, jonka postimaksu oli valmiiksi maksettu.

Vastaajien aktivoimiseksi olen arponut kaikkien määräaikaan mennessä vastanneiden kesken 2 kappaletta 20 euron arvoista lahjakorttia sekä erilaisia tavarapalkintoja kuten kirjoja. Arvontaan osallistuminen oli vapaaehtoista ja siitä kerrottiin saatekirjeessä. Arvontalipukkeet ja kyselylomakkeet käsittelin toisistaan erillään, jotta vastaajien

anonymiteetti säilyi. Opinnäytetyön valmistuttua hävitän vastauslomakkeet tietoturva-ohjeiden mukaisesti.

Syksyn ja talven 2009 - 2010 aikana tutustuin lähdemateriaaliin sekä kokosin opinnäytetyön teoriaosuuden. Vastauslomakkeiden tiedot vein opettajan neuvojen avulla ensin Excel-taulukkoon, jonka jälkeen hyödynsin SPSS-menetelmää tulosten käsitteilyssä ja analysoinnissa. Avoimet vastaukset keräsin tekstinkäsittelyohjelmalla yhteen ja käsitteelin manuaalisesti. Avoimet vastaukset ryhmittelin eri teemojen alle, jonka jälkeen tiivistin vastaukset säilyttäen vastausten ydinajatuksia. Tutkimustuloksissa suorat lainaukset erottuvat kursivoituna tekstinä. Vastaajan ikä ja sukupuoli näkyy lainauksen perässä. Kevään 2010 aikana puhtaaksikirjoitin sekä analysoin kyselyn tulokset sekä viimeistelin opinnäytetyön. Esitarkastuksen opinnäytetyö läpäisi maaliskuussa 2010, jonka jälkeen tein vielä tarkennuksia sekä täydennyksiä. Opinnäytetyön jätin arvioitavaksi sekä esittelin tutkimuksen tulokset päättöseminaarissa huhtikuussa 2010.

9.4 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyöni aihe on lähtöisin omasta työstäni ja siinä havaitsemistani epäkohdista. Tutkimuksen tekijänä pyrin tarkastelemaan tutkittavaa aihetta mahdollisimman objektiivisesti, kuitenkin pitkä työhistoriani työ- ja elinkeinohallinnossa sekä omat ennakkokäsitykseni tutkittavasta aiheesta vaikuttavat jollain tasolla. Aiheen tuntemisesta on toisaalta ollut etua, mutta toisaalta siitä on voinut olla haittaa. Oma tieto aiheesta on toiminut tutkimuksen pohjatietona, jonka perusteella olen lähtenyt käsittelemään aihetta. Toisaalta tuttu aihe saattaa olla esteenä uusien näkökulmien löytämiselle. Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kyvykkyyttä mitata juuri sitä, mitä tutkimuksessa olikin tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2007, 226). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vastaajat ymmärtävät kyselylomakkeen samoin kuin tutkija. Kokemattomuuteni tutkijana sekä tilastollisten menetelmien käyttäjänä ovat saattaneet osaltaan vaikuttaa tutkimuksen tulokseen.

Tutkittavien osalta vastaukset perustuvat vastaajien subjektiivisiin kokemuksiin, ja näin ollen on niitä pidettävä totena. Postikyselyn kautta vastaukset ovat saattaneet olla totuudenmukaisempia, kuin jos samaa ryhmää olisi haastateltu henkilökohtaisesti. Aiheen arkaluonteisuuden vuoksi nimettömänä vastaaminen on voinut olla helpompaa kuin suoraan haastattelijalle vastaaminen. Oma kaksoisroolia toisaalta työ- ja elin-

keinohallinnon työntekijänä ja toisaalta opinnäytetyötä tekevänä opiskelijana en erikseen kertonut tutkittaville.

Vastaamattomuus eli kato puolestaan aiheuttaa sen, ettei tuloksia voi yleistää koskemaan koko tutkittavaa asiakasryhmää. Saadut vastaukset koskevat vain kyselyyn vastanneita. Lisäksi on huomioitava, että kyselyyn on todennäköisesti valikoitunut vastaamaan vain asiakasryhmän kaikkein aktiivisimmat henkilöt. Muutenkin passiiviset tai haluttomat ovat myös tässä suhteessa olleet passiivisia.

10 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Lähetin kyselylomakkeen kaikille niille Kotkan TE-toimiston työnhakijoille, joiden palvelutarpeeksi työvoimaneuvoja ja työnhakija olivat yhdessä arvioineet, ettei työ- ja elinkeinotoimistolla ole soveltuvaa palvelua tällä hetkellä tarjolla. Kyselyn lähettämisaikana kyseiseen ryhmään kuuluvia asiakkaita oli yhteensä 461, joka on noin 4 % kaikista Kotkan TE-toimiston työnhakijoista lokakuussa 2009. Vastauksia palautui yhteensä 135 kappaletta, eli vastausprosentiksi muodostui 29 %. Yksi kirje palautui, koska vastaanottaja oli kuollut.

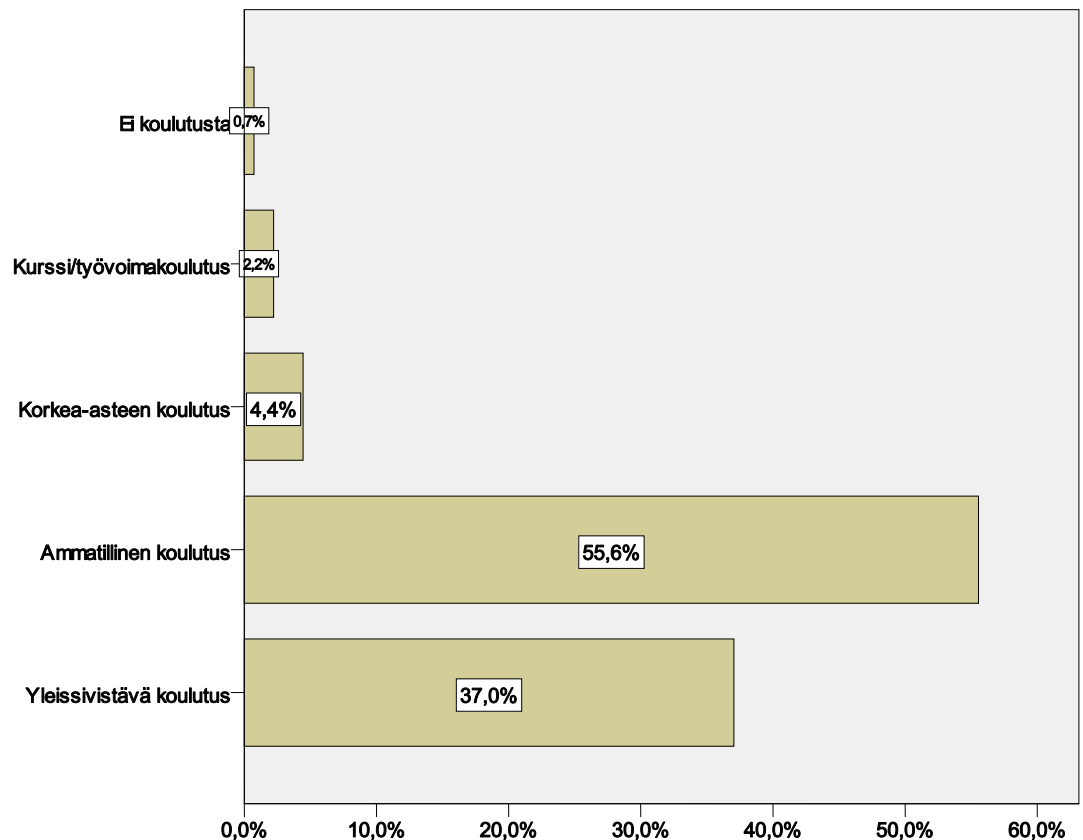
10.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimukseen vastaajista 58,5 % (79) oli miehiä ja 41,5 % (56) naisia. Vastauslomakkeessa iän ilmoittamista varten oli kolme ikäryhmää: alle 30-vuotiaat, 31 - 50-vuotiaat ja yli 51-vuotiaat. Vastaajista vain yksi eli 0,7 % kuului ikäryhmään alle 30 vuotta, 30,4 % (41) kuului ikäryhmään 31 - 50 vuotta ja 68,9 % (93) kuului ikäryhmään 51 vuotta tai yli. Tutkimuksen kohdejoukko huomioiden oli odotettavissa katoa vastauksen suhteen. Nuorten vähäinen vastausinnostus verrattuna muihin ikäluokkiin on kuitenkin silmiin pistävä. Tästä voinee päätellä, että muutenkin aktiivisimmat vastasivat kyselyyn. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat eivät ole vastanneet tähän kyselyyn ja vastaajien ikäjakauman vuoksi myös tutkimuksen tulos vääristyy siltä osin. Tutkimus toteutettiin Kotkan TE-toimiston alueella ja tutkimukseen vastaajista 70,4 % (95) ilmoitti asuinkunnaksi Kotkan, 20 % (27) Haminan, 3,7 % (5) Pyhtään, 4 % (4) Miehikkälän ja 4 % (4) Virolahden.

Vastaajien koulutustasoa kysyttiin kysymyksessä 4. Vastausvaihtoehdoiksi oli annettu yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, korkea-asteen koulutus sekä muu, mi-

kä. Koulutusvaihtoehtojen perässä oli esimerkkejä kyseisen tasoista koulutuksista. Kuvasta 1 on nähtävissä vastaajien koulutusjakauma. Vastaajista 37 % (50) ilmoitti koulutustasoksi yleissivistävän koulutuksen eli kansakoulun, keskikoulun, peruskoulun, lukion tai muun vastaavan koulutuksen. Noin puolet eli 55,6 % (75) vastaajista oli suorittanut ammatillisen koulutuksen eli ammattikoulun tai -opiston tai muun vastaavan tasoisen koulutuksen. Korkea-asteen koulutuksen oli suorittanut 4,4 % (6) vastaajista. Lisäksi 2,2 % (3) vastaajista ilmoitti koulutukseksi työvoimakoulutuksen tai kurssin ja 0,7 % (1) ilmoitti, ettei hänellä ole lainkaan koulutusta.

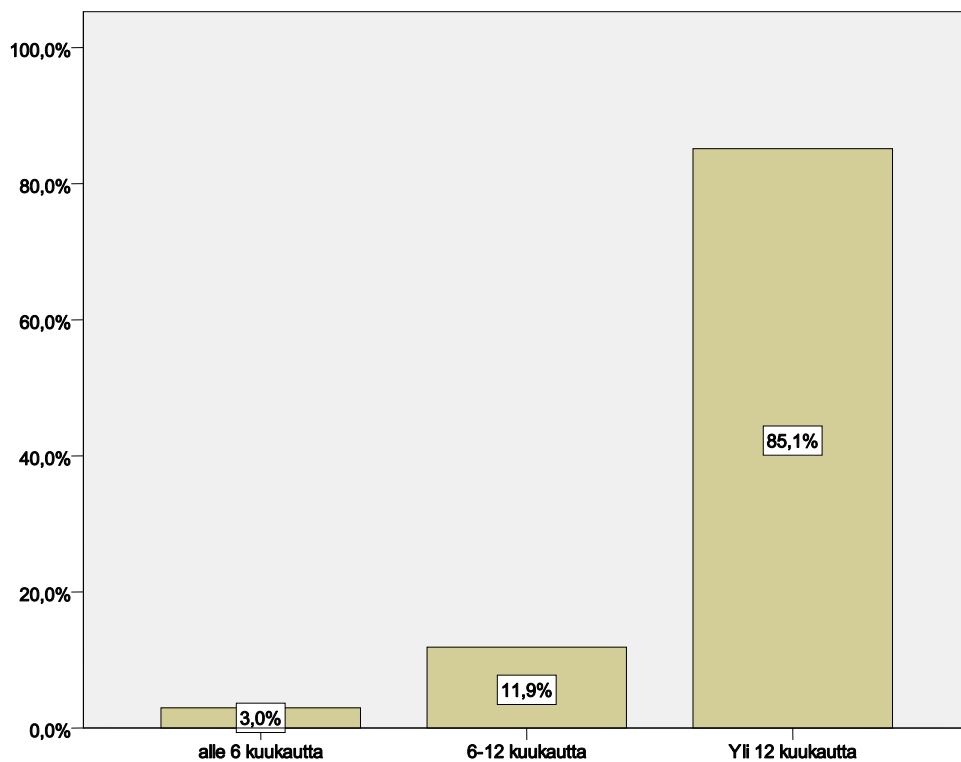

Kuva 1. Vastaajien koulutustaso

10.2 Työllisyystilanne ja työttömyyden kesto

Vastaajilta kysyttiin tämän hetkistä työllisyystilannetta. Vastaajista 71,9 % (97) ilmoitti olevansa kyselyn aikaan työttömänä. Sairauslomalla oli 9,6 % (13), kuntoutustuella 7,4 % (10) ja eläkkeellä 3,7 % (5) tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä 3 % (4). Osa-aikatyössä oli 3,7 % (5) ja kurssilla 0,7 % (1).

Seuraavassa kysymyksessä pyydettiin työttömänä olevia arvioimaan työttömyyden kestoa. Edellisessä kysymyksessä 97 henkilöä oli ilmoittanut olevansa työttömänä, mutta työttömyyden kestokysymykseen vastauksia tuli kuitenkin 101 kappaletta. Kysymykseen vastanneista 3 % (3) ilmoitti olleensa alle 6 kuukautta työttömänä, 11,9 % (12) ilmoitti olleensa 6 - 12 kuukautta työttömänä ja 85,1 % (86) ilmoitti olleensa työttömänä yli 12 kuukautta. Vastaajia on saattanut hämmentää tässä kysymyksessä se, että he ovat asiakkaana TE-toimistossa vaikka toimeentulo saattaa tulla muun kuin työttömyyden perusteella. Kuvasta 2 näkyy vastausten jakautuminen ja työttömyyden painottuminen pitkäaikaistyöttömyyden puolelle, joka kuvanee hyvin tämän asiakasryhmän vaikeaa työmarkkinatilannetta.

Kuva 2. Työttömyyden kesto

10.3 Työnhakuaktiivisuus ja arvio omista työllisyysmahdollisuuksista

Kysymys 7 käsitteli työnhakuaktiivisuutta. 24,2 % vastanneista eli 32 henkilöä ilmoitti hakevansa aktiivisesti työtä. Vastanneista 75,8 % eli 100 henkilöä puolestaan ilmoitti, ettei hae työtä aktiivisesti. 3 henkilöä ei vastannut kysymykseen lainkaan. Vastausten

painottuminen passiivisen työnhaun puolelle ei ollut yllätys. Positiivista sen sijaan oli tieto, että liki neljännes vastaajista hakee edelleen aktiivisesti työtä.

Jatkokysymyksenä tiedustelin syytä passiiviseen työnhakuun. Vastaajista 38,5 % (52) ilmoitti odottavansa eläkepäätöstä, 9,6 % (13) ilmoitti olevansa sairauslomalla tai kuntoutustuella ja 8,9 % (12) ilmoitti terveydentilan rajoittavan työnhakua. Ikä rajoitti työnsaantimahdollisuuksia 2,2 %:lla (3) ja lastenhoito puolestaan rajoitti työntekoa 0,7 % (1) vastaajalla. Vastaajista 2,2 %:lla (3) oli työpaikka ja 2,2 % (3) puolestaan vastasi, että ammattia vastaavaa työtä ei ole tarjolla. Muun syyn ilmoitti 8,9 % (12). Yksi henkilö ei vastannut tähän jatkokysymykseen.

Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin arvioimaan, millaisina he itse näkevät oman työllistymismahdollisuutensa. 72,7 % (96) vastaajista näki työllistymismahdollisuutensa huonoina, 9,8 % (13) ei hyvinä, mutta ei huonoina ja 3 % (4) hyvinä. Vastaajista 14,4 % (19) ei osannut arvioida työllistymismahdollisuuksiaan ja 3 henkilöä ei vastannut kysymykseen ollenkaan.

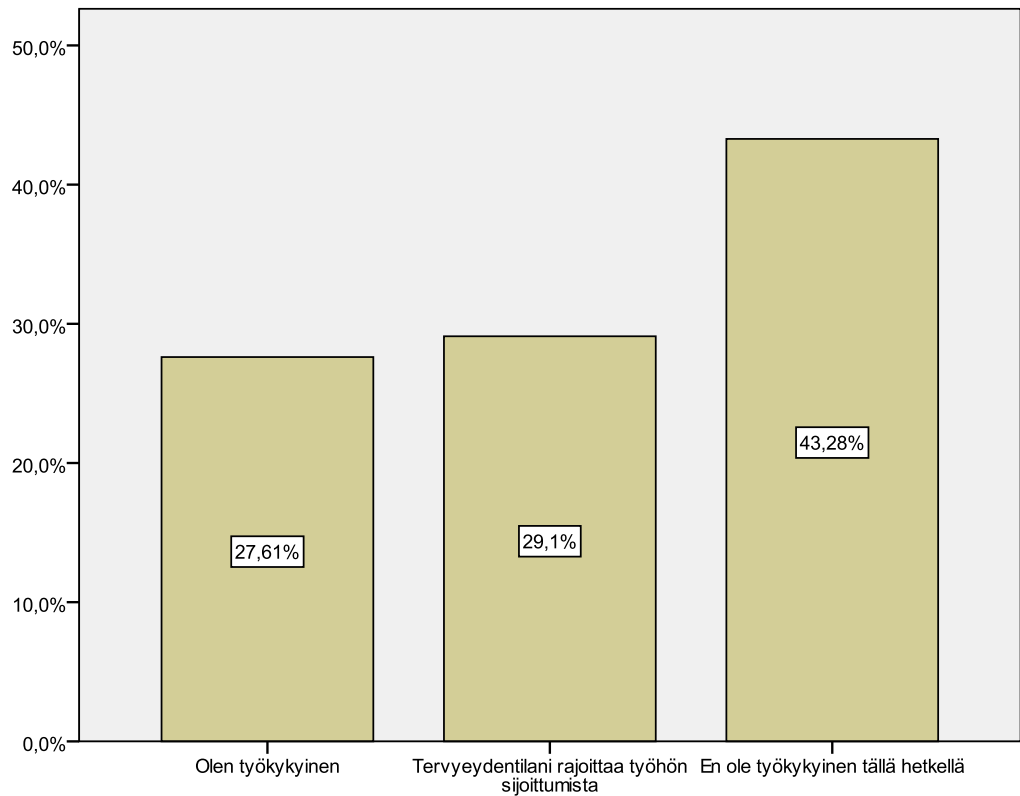
10.4 Toimeentulo

Vastaajia pyydettiin kertomaan pääasiallinen toimeentulo kyselyn aikaan. Vastaamisen helpottamiseksi oli annettu valmiita vaihtoehtoja. 37,9 % (50) pääasiallinen toimeentulo oli kelan työmarkkinatuki, 12,9 % (17) kelan peruspäiväraha ja 22 % (29) työttömyyskassan ansiopäiväraha. 3 % (4) sai ansiotuloa työstä. Sairauspäivärahaa sai 3 % (4), kuntoutustukea 6,8 % (9) ja eläkettä 6,1 % (8). Toimeentulotuki oli pääasiallisena tulona 6,8 %:lla (9), lapsilisät tai elatusmaksut 0,8 %:lla (1) ja vailla mitään tuloja ilmoitti olevansa 1 henkilö (0,8 %). 3 henkilöä ei vastannut tähän toimeentuloa koskevaan kysymykseen. Peruspäivärahan ja ansiopäivärahan saajien suhteellisen suuren määrän selittänevät asiakkaat, jotka tulevat suoraan työelämästä pitkän sairausloman jälkeen ja odottavat eläkepäätöstä työttömyysturvalla.

10.5 Oma arvio työkyvystä ja terveydelliset rajoitukset

Kysymyksessä 10 vastaajia pyydettiin arvioimaan tämän hetkistä työkykyään. Vastaajista 27,6 % (37) ilmoitti olevansa työkykyinen. 29,1 % (39) ilmoitti terveydentilan rajoittavan työhön sijoittumista, ja 43,3 % (58) ilmoitti, ettei ole tällä hetkellä työkykyinen. 1 henkilö ei vastannut tähän kysymykseen. Kuvassa 3 on vastausten jakautumi-

nen näkyvissä. Iällä ei näyttänyt olevan tässä yhteydessä suurta merkitystä työkyvyn suhteen. Työkykyisiä oli hieman enemmän 31 – 50-vuotiaista eli 36,6 %, ja yli 51-vuotiaista työkykyisiä oli 23,7 %. Terveystila asetti rajoituksia työhön sijoittumisessa 31 - 50-vuotiaalla 19,5 %:lle ja yli 51-vuotiailla 33,3 %:lle. 31 - 51-vuotiaista täysin työkyvyttömiä ilmoitti olevansa 43,9 % ja 43 % yli 51-vuotiaista.

Kuva 3. Oma arvio tämän hetkisestä työkyvystä

Seuraavassa kysymyksessä (11) vastaajilla oli mahdollisuus vapaamuotoisesti kertoa terveydellisistä rajoituksistaan. Kysymykseen vastasi 94 henkilöä. Lähes kaikilla vastaajilla oli useita terveydellisiä rajoituksia. Muutama vastaaja ei halunnut lähteä erittelemään vaivojaan, koska niitä vastaajan sanojen mukaan on niin paljon. Eräs vastaaja puolestaan kertoo, erittelemättä terveydentilaan vaikuttavia tekijöitä, nykyisen terveydentilan aiheuttavan siinä määrin kipuja, että jopa päivittäisten askareiden hoitaminen kotona on hankalaa.

Tuki- ja liikuntaelin sairaudet nousivat selkeästi yleisimmiksi. Jopa 83 %:lla (78) vastaajista oli eriasteisia tuki- ja liikuntaelin sairauksia. Useat vastaajat ilmoittivat vaivoja

olevan useassa eri paikassa esimerkiksi selän lisäksi polvissa tai käsissä, vastaajien joukossa oli myös muutama tekonivelleikkauksen läpikäynyt henkilö. Mielenterveyteen liittyvät sairaudet olivat seuraavaksi suurin ryhmä 18 vastauksella eli 19 % vastaajista. Yleisimpänä mielenterveysongelmana ilmoitettiin eriasteinen masennus. Verenkiertoelimistön sairauksista eli pääasiassa verenpainetaudista tai sepelvaltimotaudista ilmoitti kärsivänsä 16 % (15) vastaajista. Samoin hengityselinten sairauksista, kuten astmasta ja allergioista ilmoitti kärsivänsä 16 % eli 15 vastaajaa. Umpieritys- ja aineenvaihduntasairauksia, lähinnä diabetesta ilmoitti sairastavansa 8,5 % (8) vastaajista. Päihdeongelman, lähinnä alkoholismin ilmoitti 7 % (7) vastaajista terveydelliseksi ongelmakseen. Hermoston ja aistimien sairauden eli huonon kuulon, heikon näön tai epilepsian, ilmoitti 6 % (6) vastaajista terveydelliseksi rajoitukseksi. Lisäksi vastaajat ilmoittivat terveydellisiä rajoituksia, joita oli hankala asettaa tiettyyn kategoriaan tuntematta tapausta tarkemmin. Muita tässä yhteydessä ryhmittelemättömiä terveydellisiä rajoituksia oli muun muassa ikä, rapistunut yleiskunto, hengästyminen, tasapaino- ja muistihäiriöt.

10.6 Oma arvio työttömyyden syistä

Kysymyksessä 12 pyydettiin vastaajan omaa mielipidettä siitä, mitä hän pitää tärkeimpänä syynä tämän hetkiseen työttömyyteen tai asiakkuuteen työ- ja elinkeinotoimistossa. Yli puolet vastaajista eli 54,9 % (73) arvio terveydentilan rajoittavan työnteon ja siten olevan tärkein syy työttömyyteen tai asiakkuuteen. Toiseksi eniten näytti vaivaavan sopivien työpaikkojen puute alueella, mikä oli syynä 15,8 % (21) vastaajalla. Kolmanneksi eniten työttömyyttä näytti aiheuttavan vastaajan ikä eli 14,3 % (19) vastaajista ilmoitti iän työttömyyden syyksi. Ulosotossa olevat velat oli syynä 4,5 % (6), asuinpaikan sijainti oli syynä 3,8 % (5) ja puutteellinen tai vanhentunut koulutus 2,3 % (3). Kielitaidon puutteet oli syynä yhdellä vastaajista samoin rikokset ja vankilatuomiot ja oman yrityksen myynti olivat syinä kummassakin tapauksessa yhdellä vastaajalla. Muun syyn ilmoitti 2,3 % (3) vastaajaa. Syiksi oli merkitty muun muassa elämäntähtämys ja viranomaisten yhteistyökyvyn puute. 2 henkilöä ei vastannut tähän kysymykseen.

Jatkokysymyksenä pyydettiin vastaamaan, mitkä muut syyt edellisten lisäksi mahdollisesti vaikuttavat työllisyystilanteeseen. Tässä oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja. Jatkokysymyksessä ikä vaikutti 53,5 %:n eli 54 vastaajan mukaan työllisyystilan-

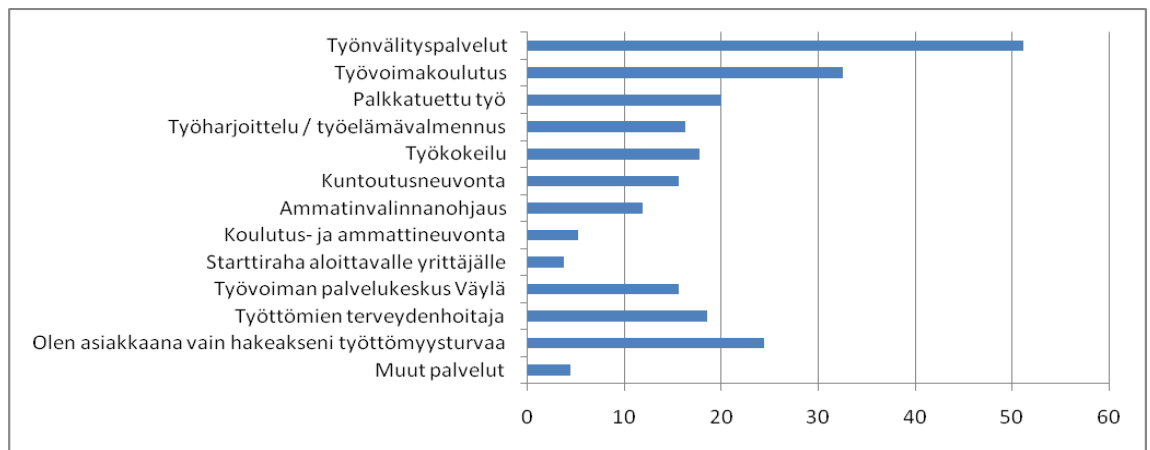
teeseen. Puutteellinen tai vanhentunut koulutus vaikutti 43,6 %:n (44) vastaajan työllisyys tilanteeseen. Sopivien työpaikkojen puute alueella haittasi 30,7 % (31) vastaajista ja terveydentila rajoitti työntekoa 20,8 % (21) vastaajista. Ulosotossa olevat velat vaikuttivat 11,9 %:n (12) työllistymiseen ja asuinpaikan sijainti esimerkiksi huonot kulkuyhteydet vaikutti puolestaan 9,9 %:n (10) työllistymiseen. Lisäksi muita syitä ilmoitti 8,9 % (9) vastaajista. Muita syitä oli vastaajien omien sanojen mukaan muun muassa oma alkoholin käyttö, alkoholismi, viina, tiedon puute vapaista työpaikoista, periksi antaminen, oma asenne ja henkinen velttous.

10.7 Mitä työ- ja elinkeinotoimiston palveluita käyttänyt ja onko hyötynyt niistä

Kysymyksessä 14 kartoitettiin onko vastaaja käyttänyt TE-toimiston palveluita ja jos on niin mitä palveluita vastaaja on käyttänyt. Vastaajan oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja valmiista listasta, joka on näkyvissä myös kuvassa 4.

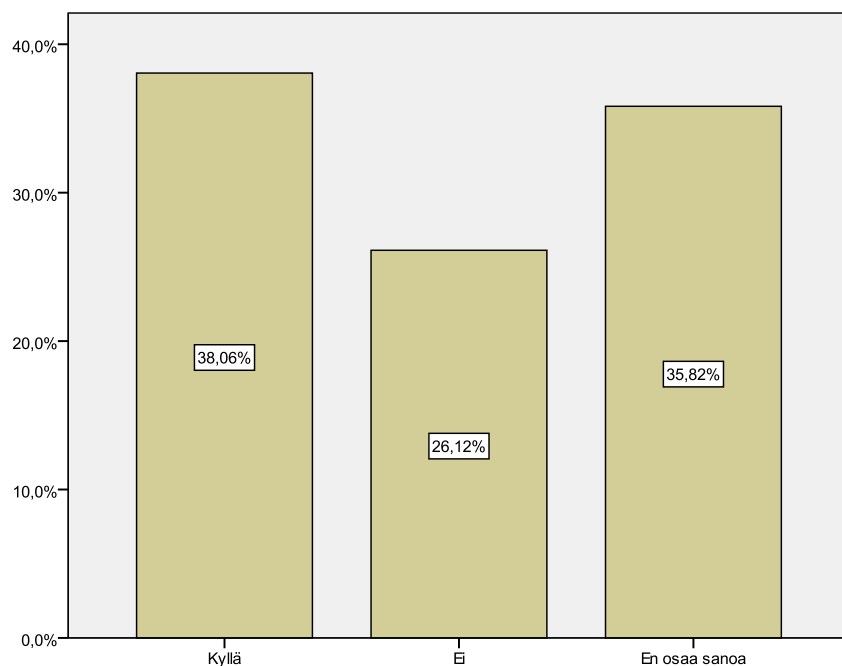
Hieman yli puolet (51 %) eli 69 vastaajaa ilmoitti käyttäneensä työnvälityspalveluita. Kuntoutusneuvontaa kertoi käyttäneensä 21 vastaajaa (16 %), ammatinvalinnanohjausta 16 vastaajaa (12 %) ja koulutus- tai ammattineuvontaa 7 vastaajaa (5 %). Työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaana oli ollut 21 vastaajista (16 %). Työttömien terveydenhoitajan palveluita oli käyttänyt 25 vastaajaa (19 %).

Kolmannes (33 %) vastaajista eli 44 henkilöä oli ollut työvoimakoulutuksessa, palkkatuetussa työssä puolestaan oli ollut viidennes vastaajista (20 %) eli yhteensä 27 henkilöä. Työharjoittelussa tai työelämävalmennuksessa oli ollut 22 henkilöä (16 %) ja työkokeilussa 24 henkilöä (18 %). Starttirahaa aloittavalle yrittäjälle oli saanut 5 henkilöä eli 4 % vastaajista. Lisäksi 6 henkilöä ilmoitti käyttäneensä muita palveluita mainiten muun muassa opintosetelit, kuntouttavan työtoiminnan, muutosturvan, omatoimisen työnhaun sekä monisteet ja tietokonepalvelut. Kaikista 135 kysymykseen vastanneesta 24 % eli 33 henkilöä ilmoitti olevansa työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana vain ja ainoastaan hakeakseen työttömyysturvaa eli turvatakseen toimeentulonsa.

Kuva 4. Mitä työ- ja elinkeinotoimiston palveluita käyttänyt

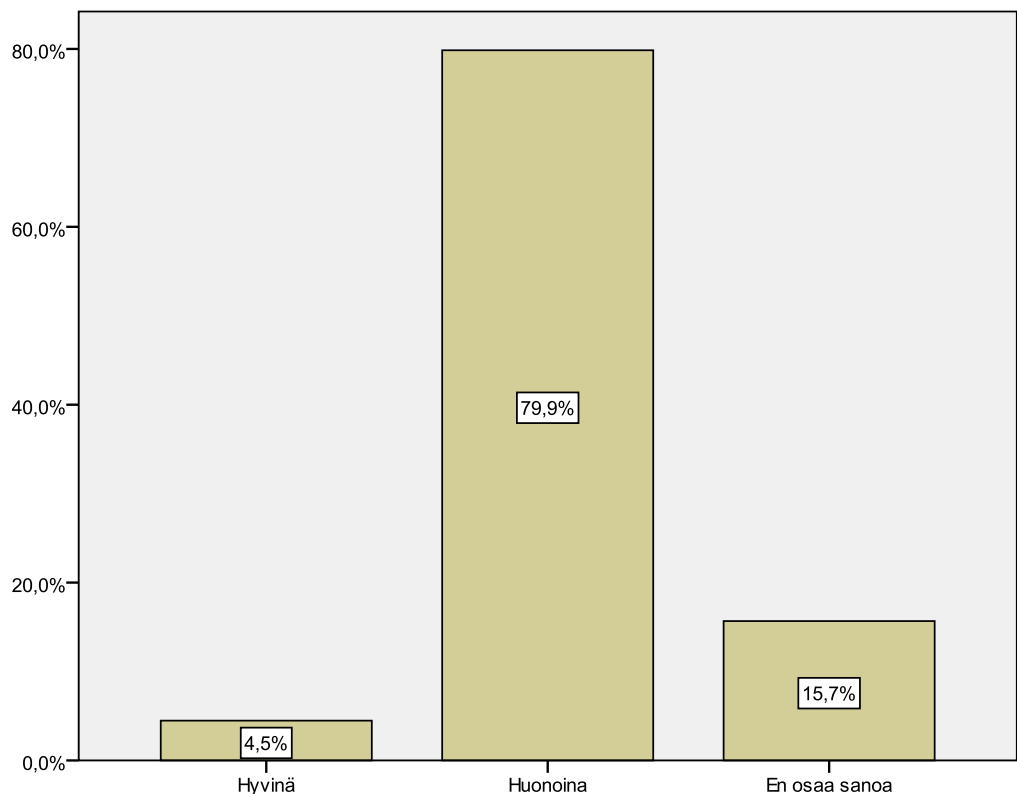
Vastaajilta pyydettiin arvioita työ- ja elinkeinotoimiston palvelun hyödyllisyydestä heille. Kuvasta 5 näkyy, että 38 % (51) vastaajan mielestä palvelusta on ollut hyötyä ja 26,1 % (35) puolestaan oli sitä mieltä, ettei saadusta palvelusta ole ollut hyötyä. 35,8 % (48) ei osannut arvioida onko palvelusta ollut hyötyä vai ei. Yksi henkilö ei vastannut tähän kysymykseen.

Kuva 5. Kokeeko hyötynensä työ- ja elinkeinotoimiston palveluista

10.8 Työllistymismahdollisuudet tulevaisuudessa

Vastaajia pyydettiin vielä kyselyn loppupuolella arvioimaan uudelleen työllistymismahdollisuuksiaan, tällä kertaa kysyttiin näkemystä työllistymismahdollisuuksista tulevaisuudessa. Kuvasta 6 näkyy, että peräti 79,9 % (107) näki työllistymismahdollisuutensa tulevaisuudessa huonoina ja vain 4,5 % (6) hyvinä. 15,7 % ei osannut sanoa ja 1 henkilö ei vastannut kysymykseen. Positiivisimmin tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksiin suhtautui alle 30-vuotias vastaaja, 32 - 50-vuotiaista enää 9,8 % ja yli 51-vuotiaista vain 1,1 % näki työllistymismahdollisuudet hyvinä tulevaisuudessa. Huonoina työllistymismahdollisuudet puolestaan näki 31 - 50-vuotiaista yli puolet eli 65,9 % ja yli 51-vuotiaista peräti 87 %. Vastaukset kuvastavat vastaajien vaikeaa tilannetta ja realistista käsitystä iän merkityksestä työllistymisedellytyksille. Joukossa oli kuitenkin muutama (6), joiden tämän hetkinen tilanne oli ehkäpä ohimenevä ja näin he näkivätkin työllistymismahdollisuutensa positiivisempina kuin muut vastaajat.

Kuva 6. Millaisina näkee työllistymismahdollisuutensa tulevaisuudessa

10.9 Toiveita ja odotuksia työ- ja elinkeinotoimistolle

Kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus vapaamuotoisesti kertoa, mitä toiveita tai odotuksia heillä oli työ- ja elinkeinotoimistolta. Kysymykseen tuli 73 vastausta, joista osassa oli vain maininta, ettei toiveita ole. Vastauksista nousi esiin kaksi selkeää yläotsikkoa, toinen oli työhön ja koulutukseen liittyvät toiveet ja toinen oli eläkkeeseen liittyvät toiveet. Muut kommentit olivat enemmän yksittäisiä toiveita tai mielipiteitä. Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia vastauslomakkeista, eikä niihin ole tehty mitään muutoksia tai korjauksia. Suluissa tekstin perässä kirjain N tai M kertoo vastaajan sukupuolen. Lisäksi suluissa näkyy, mihin ikäryhmään vastaaja kuuluu.

Kysymykseen vastanneista 15 (20,5 %) oli selkeästi työhön tai koulutukseen liittyviä toiveita tai odotuksia. Työ- tai koulutuspaikan lisäksi toivottiin muun muassa apua eri vaihtoehtojen kartoittamiseen sekä työnhakutaitojen kohentamiseen. Lisäksi vastauksista näkyy toive yksilöllisistä, juuri asiakkaan tilanteeseen soveltuvista palveluista:

Töitä, kiitos! (M 31 - 51 v)

Lisää töitä työttömille!! (M 31 - 51 v)

Kun saisi edes jotain työtä (M 31 - 51 v)

Toivon että kauheus tapahtuu ja joudun joskus...töihin! (M 31 - 51 v)

Että päästäisivät minut jollekin kurssille joille olen hakenut sekä joku työhönosoitus olisi tervetullut! (M 31 - 51 v)

Tunnistetaan ja otetaan erityisesti huomioon asiakas, joka todella haluaa tehdä työtä ja on motivoitunut. Osoitetaan sopivia työpaikkoja ja annetaan vinkkejä ja vihjeitä. (N 31 - 51 v)

Että panostettaisi enemmän työttömiin työnhakijoihin! Eipä tulla paljon vastaan töiden suhteen vaikka töitä olisi varmasti ja monet työpaikat tyydyttävät ajokorttiin & koulutukseen ja kun niitä ei ole niin ei mitään tarjottavaa minulle/muille saada töitä tai edes työkokeilua...Olisin valmis

tekemään vaikka mitä mutta tällä hetkellä näyttää huonolta. (N alle 30 v)

Kun tämän ikäisenä joutuu etsimään uutta ammattia, niin jo eri vaihtoehtojen löytämisessä auttaminen olisi hyvä. Tämä toimisto – työnhaku – tietokone – ym. Aivan uusi asia + paperien täyttö = ihan pihalla viimeiset 3 v. (N yli 51 v)

Joko työ- ja elinkeinotoimisto osoittaa sopivaa koulutusta tai sitten toteavat että en pysty oikeastaan minkäänlaiseen työhön ja / tai koulutukseen rajoitteideni takia, eläkkeelle suositus (työttömyys- tai sairauseläkkeelle) (M 31 - 50 v)

Jotkut vastaajista eivät olleet välttämättä huolissaan omasta työllisyystilanteestaan, vaan kantoivat huolta esimerkiksi nuoremmista ikäluokista.

Nuorille, etenkin miehille töitä...Syrjäytyvät ressukoiksi. (M 31 - 51 v)

Nuorten ikäluokkien koulutus esm. 25 – 35 vuotiaat jotka eivät koskaan ole työtä vielä tehneet. Saadaan me ikäluokka eläkettä, vanhoina veronmaksajina. (N yli 51 v)

Lisää töitä nuorille. Nuoret huumehörhöt kuntoutuksen kautta johonkin korpeen risuja keräilemään. Pois silmistä vanhuksia potkimasta! (M yli 51 v)

Eläkkeeseen liittyviä toiveita tai odotuksia oli 17 (23 %) vastaajalla ja he kuuluivat odotetusti pääosin ikäryhmään yli 51-vuotiaat. Eläkettä koskevat toiveet ja odotukset olivat pitkälti sellaisia, ettei TE-toimiston toimivalta ulotu niihin, esimerkkinä ovat Kelan ja eläkevakuutusyhtiöiden päätöksiin vaikuttaminen. Toisaalta toiveet eläkkeestä saattoivat olla yleisluonteisia toiveita eläkkeelle pääsystä, koska työtä ei enää ole tarjolla tai sitä ei enää kykene rajoituksiensa vuoksi tekemään:

Ei mitään, odotan eläkettä (N yli 51 v)

Panostusta osaltaan kuntoutustuen tai työkyvyttömyyseläkkeen saamisessani. (M yli 51 v)

Ei oikein mitään. Toivoisin vain että pääsisin eläkkeelle, koska työtä mulle ei ole tarjolla. (N yli 51 v)

Jotta työvoima toimisto auttaisi minua pääsemään eläkkeelle, on tässä jo viisi vuotta odotettu (N yli 51 v)

Miksi venyttää vuosikausia esim. eläkkeelle pääsyä, kun kaikki lääkärin-todistuksetkin on sellaisia ettei todella kykene mihinkään. Asiat vain pahenee, ja kohta pelkästä arjesta selviäminen on täyttä työtä. (M yli 51 v)

Yrittäisivät takoa järkeä kaaliin kelan ja eläkevakuutusyhtiöiden ihmisten työkyvyttömyydestä päättävälle elimille. Ei 6-kymppinen, lähes invalidi, joka kaiken lisäksi saa toisesta EU-maasta työkyvyttömyyseläkettä, työllisty enää koskaan! (M yli 51 v)

Eläkkeele! 30. vuotta. Pitäisi. Riittä (M yli 51 v)

Puuttuisivat eläkepäätöksiin vaikuttavien lääkäreiden toimintaan kun he hakioita näkemättä kumoavat tutkivien lääkäreiden lausunnot. Elikä joko meillä on huono lääkäri koulutus tai väärin tekevät ihmiset päättämässä eläke asioista. (M yli 51 v)

Jos työvoimatoimisto auttaisi minua selviämään vuoden ennen kuin jään eläkkeelle, kun ansiosidonnainen loppuu parin vuoden päästä. (N yli 51 v)

Sinne pitäisi saada enemmän mahdollisuutta vaikuttaa asiakkaiden tilanteeseen. Minua on esim. yritetty saada sieltä vielä työkykykartoitukseen, mutta vastaus oli että potilas on tutkittu niin tarkkaan, että ei enää oteta uudelleen! (M 31 - 51 v)

Edellisten lisäksi yhteensä 27 vastauksessa esitettiin muita toiveita tai odotuksia työ- ja elinkeinotoimistolle. Osa toiveista oli yleisluonteisia toteamuksia ja osassa toivottiin muun muassa terveydentilan selvittelyä, yksilöllistä palvelua sekä inhimillistä kohtelua.

että tekisivät työnsä (M yli 51 v)

Terveydenhoitajan lisäksi lääkäri palvelut kuntouttavan työn tai koulutuksen avuksi. Terveydentilan riittävyys selvitettäisiin eri ammattialoihin nähden. Terveydentilan menettäneen on vaikea yksin selvittää. Mihin koulutukseen kannattaisi tai pysytyisi hakemaan. (N 31 - 51 v)

Toivon terveydentilan huomioimista ja selvittämistä mihin vielä pystyn. (N 31 - 51 v)

Aktiivinen osallistuminen asiakkaan ongelmiin, pois ”virkamiesmäisyys”. Toimintaa, ei ”lappujen” täyttämistä. (M yli 51 v)

No toi ilmoittautuminen. Senhän vois tehdä sille, et jos jommalkummal osapuolel on jotaa asiaa ni sit ottaa yhteyttä. On tää per... ku aikuisii ihmisii hyysätää ko kakaroit. PS. Ja sit viel et ettis nuorille jotka just valmistunujt jostaa ni työpaikat, niilhän ne tuoreimmat opit on hanskas. (M 31 - 50 v)

Tehköön projektejaan, minä teen omiani. Kuka hullu lähtee pätkätyöorjaksi... (M yli 51 v)

He ovat tehneet työnsä asiallisesti ja ymmärtäen ongelmani muutamissa erillisissä keskusteluissa. (M 31 - 50 v)

että asiakasta kuunnellaan ja uskotaan, huomioidaan erityisesti henkisen puolen hyvinvointi sekä käytetään ”maalaisjärkeä” ei tuijoteta sääntöihin, määräyksiin ja tilastoihin (N 31 - 50 v)

Toiveet ovat hiipuneet työelämälle (N yli 51 v)

Toimeentuloa pidän huonona ja kaikkea erittäin huonona. (M yli 51 v)

Seuraavassa esimerkki vastauksista, joissa ei ollut esitetty erityisiä toiveita tai odotuksia työ- ja elinkeinotoimistolle, mutta esimerkiksi kommentoitiin tämän hetkistä tilannetta. Osasta vastauksia saa käsityksen, että vastaaja on jo alistunut nykytilanteeseen eikä odotuksia esimerkiksi työllistymisen suhteen enää ole. Yhteensä vastauksia oli 14:

Ei erityistoiveita. Minun kohdalla asiat ovat sujuneet hyvässä yhteishengessä. (N yli 51 v)

Ei oikein mitään, oma kuntoutuminen ja elämän laadun parantaminen on tällä hetkellä päällimmäisenä asiana. (M 31 - 50 v)

Ei mitään. En ole koskaan saanut sieltä kautta mitään työtä, vaan olen hakenut itse työpaikkani omalla panoksellani. (M yli 51 v)

Ei mitään erityisiä toiveita. (N yli 51 v)

Ei enää mitään (M 31 - 50 v)

Kaikki pelaa hyvin. (M yli 51 v)

Siis jos tarkotat työkkäriä ni ei mitään! Eipä ne tälle tilanteelle mitään osaa tehdä...Liikuntaa saa ku joutuu juokseen niitten juttusilla kolmen kuukauden välein, siitä + (M 31 - 50 v)

Ei mitään, koska asioitani hoidetaan työterveyshuollon ja eläkevakuutusyhtiön kautta! (N yli 51 v)

15 vuotta sitten oli toiveita ja odotuksia ei ole enää. (M 31 - 50 v)

10.10 Yhteenveto tuloksista

Tutkimukseen vastasi 135 henkilöä, ikäjakauman painottuessa selkeästi yli 51 vuotiaisiin vastaajiin. Miehiä vastaajista oli hieman naisia enemmän. Heikko vastausprosentti (29 %) oli odotettavissa, ja vastauksista voinee päätellä, että muutenkin kaikkein ak-

tiivisimmat ovat vastanneet kyselyyn. Passiiviset tai toisia heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat eivät ole vastanneet tähän kyselyyn. Koulutustasoltaan vastaajista yli puolella oli ammatillinen koulutus, pelkkä yleissivistävä koulutus oli puolestaan yli kolmanneksella vastaajista. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneita vastaajista oli vain 4,4 %.

Kyselyn ajankohtana työttömänä oli 71,9 % vastaajista, joista pitkäaikaistyöttömiä eli yli 12 kuukautta työttömänä olleita oli peräti 86,1 %. Aktiivisesti työtä haki 24,2 % vastaajista. Merkittävimmät syyt passiiviseen työnhakuun olivat eläkepäätöksen odottaminen sekä meneillään oleva sairausloma tai kuntoutustuki. Tästä syystä myös arviot omista työllistymismahdollisuuksista nähtiin huonoina nyt ja tulevaisuudessa. Pääasiallisena toimeentulona yli 70 % vastaajista oli Kelan työmarkkinatuki, peruspäiväraha tai työttömyyskassan ansiopäiväraha. Sairauspäivärahaa, kuntoutustukea tai eläkettä sai vain noin 15 % vastaajista, vaikka 43,3 % vastaajista ilmoitti olevansa työkyvytön kyselyn aikaan. Terveystila rajoitti jollakin lailla suurimman osan vastaajista työnhakua, sillä vain reilu 27 % vastaajista ilmoitti olevansa työkykyisiä. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet olivat selkeästi yleisimpiä työkyvyttömyyden aiheuttajia vastaajilla. Mielenterveysongelmat, verenkiertoelinten sairaudet ja hengityselintensairaudet sekä allergiat olivat seuraavaksi yleisimpiä työkykyä rajoittavia terveydellisiä tekijöitä. Ensisijaisesti suurimpina työllistymisen esteinä vastaajat pitivät terveydentilan rajoituksia, sopivien työpaikkojen puutetta alueella sekä ikää. Toissijaisina työllistymisen esteinä ikä nousi selkeästi suurimmaksi syyksi, liki yhtä merkittävänä syinä nähtiin puutteellinen tai vanhentunut koulutus, sopivien työpaikkojen puute alueella sekä terveydentilan rajoitukset. Kotka-Haminan työmarkkina-alueen huono työllisyystilanne heijastuneen vastauksissa. Joidenkin vastaajien kohdalla terveydelliset syyt yksistään eivät ole työllistymisen esteenä, mutta yhdistettynä korkeaan ikään ja sopivien työpaikkojen puutteeseen alueella pitkittävät työttömyyttä ja selittävät huonot tulevaisuuden näkymät työllistymisen suhteen.

Vastaajat ilmoittivat käyttäneensä työ- ja elinkeinohallinnon palveluita yllättävänkin kattavasti. Vastauksista näki, että suurimman osan kohdalla on työllisyystilannetta yritetty kohentaa monin eri työ- ja elinkeinohallinnon käytettävissä olevin keinoin ennen nykyiseen palvelutarvearvioon päätymistä. Muun muassa kuntoutusneuvontaa oli käyttänyt 21 vastaajaa ja työvoiman palvelukeskuksen asiakkaana oli samoin ollut 21 vastaajaa. Myös työvoimakoulutuksessa sekä palkkatukityössä oli useat vastaajista ol-

lut. Jopa oman yrityksen perustamiseen myönnettävää starttirahaa oli saanut 5 vastaajaa. Toisaalta 24 % vastaajista oli työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana vain ja ainoastaan hakeakseen työttömyysturvaa, mikä kuvastanee eläkettä odottavien työkyvyttömiä asiakkaiden suurta määrää. Eläkkeenhakuprosessien pituus heijastuu puolestaan asiakkaiden pitkinä työttömyysjaksoina.

Toiveet ja odotukset työ- ja elinkeinotoimistolle jakaantuivat melko selkeästi kolmen eri pääryhmän alle: työhön ja koulutukseen liittyvät toiveet, eläkeasioiden hoitoon liittyvät toiveet sekä kommentit, joiden mukaan mitään erityistoiveita ei ole vaan tilanteeseen ollaan tyytyväisiä tai siihen on olosuhteiden pakosta sopeuduttu.

11 POHDINTA

Koin haastavana opinnäytetyön tekemisen omasta työstä. Toisaalta aihe oli tuttu ja pitkän työkokemuksen tuoma ennakkotieto sai jotkut asiat tuntumaan itsestään selviltä. Toisaalta tutkittavan aiheen tarkasteleminen asiakasnäkökulmasta antoi uusia näkökulmia, vaikkakin asiakkaiden vastaukset olivat hyvin omien ennakkoajatusten suuntaisia. Varsinaisesti mitään täysin uutta tietoa tämä tutkimus ei tuonut tullessaan. Opinnäytetyöprosessia seurasi eettinen ongelma, jossa toisaalta mietin Kari Vähätalon (1998, 101) mainitsemaa ”kerman kuorintaa” eli palvelujen kohdentamista valikoiduille asiakkaille toisten asiakkaiden jäädessä kevyemmälle palvelulle. Toisaalta Vähätalo (1998, 102) puhuu myös siitä, miten asiakkaat, joiden katsotaan pärjäävän omatoimisesti, jäävät vaille palveluita palveluiden kohdentuessa muihin asiakasryhmiin. Eli onko siis väärin ajatella, että suunnataan vähäiset voimavarat niiden asiakkaiden palveluun, jotka tästä palvelusta hyötyisivät? Vaihtoehtona olisi tarjota kaikille asiakkaille pakonomaisesti kaikkia palveluita, oli näistä palveluista heille sitten hyötyä tai ei. Oman kokemukseni mukaan asiakkaat, joilla on terveydentilan selvittely tai eläkkeenhakuprosessi kesken, kokevat jo pelkästään TE-toimistoon tulon hyvin nöyryyttävänä ja sitä kautta stressaavana. Heidän saattaa olla hyvin vaikea hyväksyä saati ymmärtää sitä, että sen hetkinen toimeentulo turvataan työttömyysturvan kautta. Näissä tapauksissa mahdollisimman kevyt palvelu on mielestäni perusteltua. Tilannetta tulee kuitenkin seurata sovittujen yhteydenottojen yhteydessä ja tarvittaessa muuttaa toimintatapaa tilanteen niin vaatiessa. Toinen erittäin haastava seikka opinnäytetyön tekemisessä on ollut aiheen rajaaminen. Monesti aihe pyrki leviämään ja sain muistut-

taa itseäni asiakasnäkökulmasta sekä TE-toimistosta viitekehystenä ja palvelun tarjoajana.

Kyselyn tulokset osoittivat, että työttömyyden taustalla ja työllistymisen esteenä voi olla monta eri tekijää, jotka vielä vaihtelevat yksilöittäin. Kyselyyn vastanneet eivät ole yhtenäinen ryhmä, eikä heidän tilanteensa ole täysin samankaltaiset. Ryhmässä oli asiakkaita, jotka olivat vielä työorientoituneita sekä asiakkaita, joiden tavoite on ensisijaisesti muualla, lähinnä eläkkeessä. Työhön sijoittumista haittaavat yksittäiset tekijät, kuten alhainen toimintakyky ja terveys tai alhainen koulutus voivat itsessään luoda merkittävän esteen työllistymiselle. Kuitenkin yksittäinen työllistymistä haittaava tekijä voi olla merkitykseltään vähäinen ja sen vaikutus työmarkkinoilla voi jäädä pieneksi. Asiakas voi olla tilanteessa, jossa hänen toimintakykynsä on alentunut vain vähän ja lähiomaisen hoivaaminen vain vähän rajoittaa työhön osallistumista. Yhdessä nämä kaksi asiaa voivat kuitenkin synnyttää asiakkaalle merkittävän työllistymisen esteen. Pahimmillaan työllistymisen esteiden kasautuminen voi johtaa yhä pitenevään työttömyyteen ja työmarkkina-avalmiuksien heikkenemiseen. (Parpo 2007, 57.)

Eläkesuuntautuneiden kohdalla tulisi selvittää yhdessä asiakkaan kanssa hänen tämän hetkinen tilanne. Varsinkin mikäli työttömyyden perimmäinen syy on asiakkaan heikko terveydentila, joka estää työskentelyn kokonaan. Tutkimuksen tulosten mukaan näyttäisi, ettei palvelujärjestelmä ole kaikille asiakkaille täysin selkeä. TE-toimistolle asetettiin odotuksia, joihin sen ei ole mahdollista vaikuttaa esimerkkinä toiveet Kelan ja lääkäreiden päätöksiin vaikuttamisesta. Sekä Hallintolaki (434/2003) että Laki julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002) kuitenkin edellyttävät, että mikäli asiakkaan tarvitsemia palveluita ei ole mahdollista järjestää TE-toimiston palveluina, tulee asiakas ohjata soveltuvien palveluiden piiriin. Tutkimuksessa tulee esille myös toimeentulojärjestelmämme epäkohta, jonka mukaan täysin työhön kykenemättömien henkilöiden edellytetään olevan työnhakijoina turvatakseen toimeentulonsa. Kun heikko terveydentila estää työskentelyn kokonaan, pitäisi suomalaisen toimeentulojärjestelmän pystyä takaamaan työikäiselle henkilölle perustoimeentulo heikon terveydentilan, ei työttömyyden perusteella (Parpo 2007, 48). Nykyinen lainsäädäntö kuitenkin edellyttää työnhakijaksi ilmoittautumista, jos sairauspäiväraha-oikeus on päättynyt ja eläkehakemus tai -valitus on vireillä. Näissä tapauksissa kevyt palvelu ja pitkä, jopa vuoden työnhaunuisimisväli on perusteltua.

Osaltaan vastauksia eläkehakuisten sekä muiden työhön kykenemättömien tilanteeseen saattaa löytyä työryhmän, johon kuuluu edustajia Kotkan työ- ja elinkeinotoimistosta, työvoiman palvelukeskuksen Kotkan toimipaikasta sekä Kotkan kaupungilta, ehdotuksesta. Työryhmä ehdotti syksyllä 2009 kokeilua, jossa osa asiakkaista, joille työ- ja elinkeinotoimistolla ei ole soveltuvaa palvelua tarjolla ja joiden toimeentulo on pelkästään toimeentulotuki, siirrettäisiin määräaikaaisesti kokonaan sosiaalitoimen asiakkaiksi. Samoin pitkään työttömänä olleiden asiakkaiden eläkemahdollisuuksien selvittäminen (ELMA) siirtyisi Kotkan kaupungin työllisyysyksikön tehtäväksi. Haminaassa vastaavia selvityksiä tekee työ- ja elinkeinotoimiston kuntoutusneuvoja.

Työorientoituneiden kohdalla tulisi sovittujen yhteydenottojen yhteydessä tarkemmin selvittää asiakkaan toiveet sekä ne palvelut, joilla näitä toiveita pystyttäisiin viemään eteenpäin. Asiakkuuden mahdollisuutta TE-toimiston kuntoutuspalveluissa tai työvoiman palvelukeskuksessa tulisi selvittää, mikäli terveydentila mahdollistaa edes osittaisen työmarkkinoille osallistumisen. Toisaalta asiakkaan toiveet työllistymisen suhteen voivat olla epärealistisia ja myös tästä seikasta olisi hyvä keskustella suoraan asiakkaan kanssa.

Mielestäni opinnäytetyö vastasi sille asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tulokset ovat hyödynnettävissä Kotkan työ- ja elinkeinotoimiston työnhakijapalveluissa. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen työllisyystilanteeseen vaikuttavista syistä näyttäisi terveydelliset syyt olevan ylivoimaisesti suurin syy tämän asiakasryhmän työttömyyteen. Toisen tutkimuskysymyksen perusteella vastaajista hiukan yli neljännes (27,1 %) oli työkykyisiä, kaikkien muiden osalta terveydentila ainakin rajoittaa työntekoa. Kolmanteen tutkimuskysymykseen tuli vastauksia, jotka jakautuivat suhteellisen selkeästi kahteen pääryhmään: työhön ja koulutukseen suuntautuneet toiveet sekä eläkkeeseen liittyvät toiveet. Valmiit vaihtoehdot olisi saattanut selkiyttää vastausten tulkintaa tämän kysymyksen osalta.

Loppupäätelmänä voisi sanoa, että palveluista ja palvelujärjestelmästä tiedottaminen asiakkaille on ensiarvoisen tärkeää. Asiakasta tulee kuunnella ja häntä tulee neuvoa tarvittaessa hänen tilanteensa nähden oikeiden palveluiden piiriin. Kuntoutusneuvojen asiantuntemusta ja mahdollisia päivystysaikoja on syytä hyödyntää, jotta asiakas saa tarvittavan tiedon esimerkiksi eläkevalitusmenettelystä sekä ohjauksen oikean palveluntarjoajan luo. Työnhakutietojen ajan tasalla pito ja päivittäminen ovat ensiarvoisen

tärkeää, ja se myös helpottaa virkailijoiden työtä. Työ- ja elinkeinohallinnolla on selkeät ohjeistukset muun muassa palvelutarpeen arvioinnista, jonka lisäksi Työ- ja elinkeinoministeriö on marraskuussa 2009 ohjeistanut henkilöasiakkuusstrategian toimeenpanolinjauksia TE-toimistoissa (TEM/3522/00.03.02/2009). Ohjeistuksessa määritellään henkilöasiakkaan palvelussa käyttöön otettavat asiakassegmentit. Näitä ohjeistuksia noudattamalla henkilöstöresursseja pystytään kohdentamaan niihin asiakasryhmiin, joille palvelusta on kaikkein eniten hyötyä ja jotka ovat vielä työ- ja elinkeinotoimiston palveluin autettavissa.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla mielenkiintoista tutkia yksittäisen tai muutaman asiakkaan kohdalla heidän taustojaan, eli mistä tähän tilanteeseen on tultu, mitä kaikkea on jo tehty ja mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Yksittäisten asiakkaiden tilanteiden tarkastelu mahdollistaisi tarkemman selvittelyn, virkailijanäkökulman sekä mahdollisesti Kelan, eläkevakuutusyhtiön tai lääkärin näkökulman. Näitä näkökulmia ei ollut mahdollista käsitellä tämän tutkimuksen yhteydessä. Myös kansalaispalkka, perustulo tai muu vastaava järjestelmä, jossa henkilöllä olisi mahdollista saada toimeentulo niin sanotusti oikean kanavan kautta, olisi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe.

LÄHTEET

Aho, S., Virjo, I. & Koponen, H. 2006. Työnhakusuunnitelmien toteutumisen seuranta. Työpoliittinen tutkimus-sarja 319. nide. Helsinki: Työministeriö.

Ammatillinen kuntoutus 2007. Polkuja ammatilliseen kuntoutukseen. Tme 7.308s 4/2007. Työvoimatoimisto.

Ammatillinen ohjaus 2008. Koulutus- ja ammattitieto. Ammatinvalinta ja urasuunnittelu. TEM 7.006s 5/2008. Työvoimatoimisto.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Hallitusohjelma 2007. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007. Valtioneuvoston kotisivut. Saatavissa: www.valtioneuvosto.fi. [viitattu 15.2.2010].

Henkilöasiakkuusstrategian toimeenpanolinjaukset TE-toimistoissa 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön ohje TEM/3522/00.03.02.02/2009.

Henkilöstösuunnitelma 2009. Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto.

Heponiemi, T., Wahlström, M., Elovainio, M., Sinervo, T., Aalto, A-M. & Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 14/2008. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Honkanen, P., Soininvaara, O. & Ylikahri, V. 2007. Perustulo. Kohti toimivaa perusturvaa. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry.

Hämäläinen, K., Tuomala, J. & Ylikännö, M. 2009. Työmarkkinatuen aktivoinnin vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 7/2009. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini, sosiaaliturvan mahdollisuudet. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Kiinni työelämään 2010. Työ- ja elinkeinotoimisto auttaa työnhaussa. TEM/VIE 9.2.2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Kotkan-Haminan seudun työvoiman palvelukeskus 2010. Työvoiman palvelukeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.vayla.net. [viitattu 21.2.2010].

Kotkan kaupungin kotisivut. Saatavissa: www.kotka.fi. [viitattu 13.3.2010].

Kuntaportaali. Tilastokeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.stat.fi. [viitattu 6.3.2010].

Kuntouttava työtoiminta 2007. Tietoa aktivointisuunnitelmasta ja kuntouttavasta työtoiminnasta. Tme 7.309s 5/2007. Työvoimatoimisto.

Laki julkisesta työvoimapalvelusta 30.12.2002/1295.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Lokakuun 2009 työllisyyskatsaus. Työ- ja elinkeinokeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.te-keskus.fi. [viitattu 24.11.2009].

Muutosturva 2010. Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli. TEM 7.005s 1/2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Omaehtoinen opiskelu 2010. Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu. TEM 6.032s 1/2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Pakarinen, A. 2003. Väliinputoajat – Tuleeko apu työvoimatoimistosta? Pieksämäen työvoimatoimiston kuntoutuspalvelut hylkäävän eläkepäättöksen saaneen asiakkaan palveluprosessissa. Työvoimaneuvojen PD-koulutus, opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Palvelutarpeen arviointi, merkitseminen ja palvelutarveryhmittely. Työministeriön ohje O/15/2004 TM.

Parpo, A. 2007. Työllistymisen esteet. Stakesin raportteja 11/2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.

Patomäki, A. 2000. Ikääntyvän työttömän työllistymisen esteet. Tutkielma työsuuntatuneista ikääntyvistä työttömistä, aktivoinnista ja työllisyysvaikutusten arvioinnista. Pro gradu. Helsingin yliopisto.

Pojjula, S. 2003. Miten selviytyä työpaikan menetyksestä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Pojjula, S. & Ahonen, R. 2007. Irtisanotut. Menetys, muutos ja selviytyminen. Helsinki: Kirjapaja.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Rotonen, S. 2010. Mikä Väylässä vaikuttaa? – Työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaiden kokemuksia palvelun vaikutuksesta kuntoutumisen näkökulmasta. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Saarinen, J. 2010. Toimiston johtaja, Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto. Haastattelu 10.3.2010.

Starttiraha 2010. Starttirahalla yrittäjäksi. TEM/TYO 10.2.2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Sulkunen, P. 1994. Sosiologian avaimet – näkökulmia yhteiskuntaan. Helsinki: WSOY.

Sulkunen, P. 1998. Johdatus sosiologiaan – käsitteitä ja näkökulmia. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Suomen kielen perussanakirja 1994. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Kolmas osa S-Ö. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Syrjä, H. & Valtakari, M. 2008. Romanian pitkä matka työn markkinoille. Tutkimus romanien työmarkkinoille sijoittumisen edistämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ- ja yrittäjyys 22/2008. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Syrjästä osallisuuteen. Syrjäytymisen ehkäiseminen ja yhteistyö työvoimapolitiikan toimeenpanossa – projektin raportti 2001. Työhallinnon julkaisu 275. Helsinki: Työministeriö.

Tammikuun 2010 työllisyyskatsaus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.ely-keskus.fi. [viitattu 17.3.2010].

Tilastokeskus 2009. Tilastokeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.stat.fi. [viitattu 19.11.2009].

Tukea palkkakustannuksiin 2010. TEM/TYO 11.2.2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön kotisivut. Saatavissa: www.tem.fi. [viitattu 19.11.2009].

Työ- ja elinkeinotoimisto 2009. Työ- ja elinkeinotoimiston kotisivut. Saatavissa: www.mol.fi. [viitattu 5.12.2009].

Työharjoittelu ja työelämävalmennus 2010. TEM/TYO 15.1.2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Työnhakijapalvelut asiakasprosessi 3.2.2009. Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto.

Työttömyysturva 2010. Työttömän työnhakijan oikeudet ja velvollisuudet. TEM 1/2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290.

Työvoimakoulutus 2010. Työvoimakoulutusetuudet 1.1.2010. TEM 6.033s 1/2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Vuorotteluvapaa 2010. TEM 8.009s 1/2010. Työ- ja elinkeinotoimisto.

Väestörekisterikeskus 2009. Väestörekisterikeskuksen kotisivut. Saatavissa: www.vrk.fi. [viitattu 5.12.2009].

Vähätalo, K. 1998. Työttömyys ja suomalainen yhteiskunta. Tampere: Gaudeamus.

OPISKELIJA

Nimi	Opiskelijanumero
Tanja Äyräväinen	0700028
Sähköposti	Puhelinnumero
[REDACTED]	[REDACTED]
Osoite	
[REDACTED]	
Toukokuun ja koulutusohjelma	
Sos- ja terveysala, Kouvola, Sosiaalialan koulutusohjelma	
Sovittamismääräyskoko ja ryhmittäminen	
Sosiaalinen koulutus, so07AS	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja-yhtiö	
Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto	
Yhteyshenkilön nimi	Puhelinnumero
Jari Saarinen	010 19 4132
Osoite	
Läsnäkatu 3 B, 48100 Kotka	
Sähköposti	
kotka@mof.fi	

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

- ☐ Toimeksiantaja maksaa opinnäytetystä opiskelijalle tai ammattiopistolle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloitusta.
- ☒ Opinnäytetyöllä on toimeksiantaja puolesta nimitetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloitusta.
- ☒ Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan.

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaaja (opettaja)
Marija Hautala
Sähköposti
marija.hautala@kyamk.fi
Yhteyshenkilön nimi
Marija Manninen
Sähköposti
marija.manninen@mof.fi

OPINNÄYTETYÖ

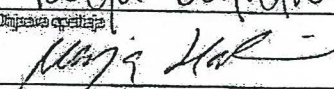
<p>Opinnäytetyön aihe (maks. 150 merkkiä)</p> <p>Opinnäytetyössä käsitellään Kotkan TE-toimiston asiakkaita, joiden palvelutarvearvio on (0900) eli ei soveluvaa palvelua tällä hetkellä.</p>	
<p>Käsiteltäviä aiheita (maks. 300 merkkiä) Jos teksti on liian pitkä, se voidaan jättää osittain pois. Jos teksti on liian pitkä, se voidaan jättää osittain pois.</p> <p>Käsiteltävien aiheiden perusteella saadaan tarkempaa tietoa opinnäytetyön kohteesta olevasta asiakasryhmästä. Saatujen tietojen perusteella pystytään suunnittelemaan toimiston palveluita näihin asiakasryhmään, jolle palvelusta on eniten hyötyä.</p>	
<p>Käsiteltävien aiheiden</p> <p>Aineiston keruu tapahtuu postikyselyn perusteella. Kyselylomakkeella monivalintakysymyksiä, jotka ovat strukturoitun ja avoimen kysymyksen välimuotoja eli valmiiden vastausvaihtoehtojen jakeen voi olla avoimia kysymyksiä.</p>	
Opinnäytetyön alust:	Opinnäytetyön lausutus (toimeksiantajalle)
syysy 2009	kesä 2010
Opinnäytetyö tähtää Tööstökeskuksen T & K -määräyksen *) IX Kyla I B	

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu</p> <p>Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tarvearvioon ohjaukseen.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation neuvokulusta.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muiden opinnäytetyön tulosten käyttöön</p> <p>Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus</p> <p>Opinnäytetyö on luottamuksellisuudessaan julkainen.</p>	<p>Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuustilaisissa salassa pidettäviksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti luokiteltava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön osia voidaan julkistaa myös Internetissä sopimalla niistä erikseen.</p> <p>Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esille tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakasjat sekä pidettävyytään käyttämisestä hyväksyen toisen osapuolen ilmoittamia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen</p> <p>Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, reitti-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
--	---

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

Palkkajajalla	Toimeksiantajan edustaja
Kotka 25.9.2009	
Palkkajajalla	Opiskelija
Kotka 25.9.2009	Taina Anttonen
Palkkajajalla	Ohjaava opettaja
Suomenlaakson m. 2.10.09	

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opinto- ja tutkimuskeskuksen rekisteröintia varten.

25.9.2009

Tarja Äyräväinen
[REDACTED]
[REDACTED]

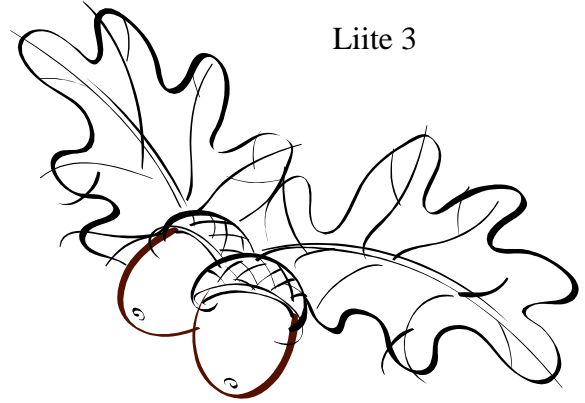
TUTKIMUSLUPA

Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto myöntää hakemuksenne
25.9.2009 mukaisen tutkimuslupan.

Aineistoa saa käyttää vain tutkimustehtävän selvittämiseen ja
sitä, että tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti säilyy.
Valmis tutkimusraportti toimitetaan luvanantajayhteisölle.

Jari Saarinen
johtaja

Kotkan työ- ja elinkeinotoimisto	Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Fax
	Hamina: Maariankatu 4 49400 HAMINA	Hamina: PL 62 49401 HAMINA	010 19 4132	Hamina: 010 60 40369 Kotka: 010 60 40430
	Kotka: Laivurinkatu 3 B 48100 KOTKA	Kotka: PL 45 48101 KOTKA		

Syystervehdys!

Olen sosionomi (AMK) opiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Kotkan työ- ja elinkeinotoimistolle (työvoimatoimistolle). Opinnäytetyön kohderyhmäksi olen valinnut asiakkaat, joiden tämänhetkisen tilanteen perusteella työvoimaneuvoja ja asiakas ovat yhdessä arvioineet, ettei työhallinnolla ole asiakkaan tilanteeseen soveltuvaa palvelua tarjolla. Tutkin aihetta nimenomaan asiakkaan näkökulmasta, joten vastauksesi on erittäin tärkeä.

Vastaamalla oheiseen kyselyyn autat valottamaan kohderyhmäsi asiakkaiden työttömyyteen johtaneita syitä sekä toiveita työ- ja elinkeinotoimistolle. Toivon, että **palautat oheisen kyselylomakkeen täytettynä 30.10.2009 mennessä**. Palautuskuoren postimaksu on maksettu valmiiksi.

Kiitokseksi vastauksista, arvotaan kaikkien vastanneiden kesken mm. lounaslahjakortti sekä tavarapalkintoja. Otan yhteyttä voittajiin puhelimitse. Arvontaan voit osallistua täyttämällä erillisen arvontalipukkeen ja postittamalla sen yhdessä kyselylomakkeen kanssa. Arvontalipukkeen ja kyselylomakkeen käsittelen toisistaan erillään. Kaikki vastaukset käsittelen luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Tutkimukselle on myönnetty tutkimuslupa Kotkan työ- ja elinkeinotoimistosta 25.9.2009. Osoitetiedot olen saanut työ- ja elinkeinoministeriön tietojärjestelmästä.

Vastauksesi on erittäin arvokas, joten kiitos jo etukäteen vastauksestasi!

Terveisin

Tarja Äyräväinen

Opinnäytetyöhön liittyvä kysely sisältää taustatietojen lisäksi tämän hetkiseen työllisyystilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Kyselyn tulokset käsitellään luottamuksella ja niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan.

1. Sukupuoli

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

2. Ikä

- ☐ alle 30 vuotta
- ☐ 31 – 50 vuotta
- ☐ 51 vuotta tai yli

3. Asuinkunta

- ☐ Hamina
- ☐ Kotka
- ☐ Miehikkälä
- ☐ Pyhtää
- ☐ Virolahti

4. Koulutus (Merkitse kaikki suorittamasi koulutukset)

- ☐ Yleissivistävä koulutus (kansakoulu, keskikoulu, peruskoulu, lukio tms.)
- ☐ Ammatillinen koulutus (ammattikoulu tai – opisto tms.)
- ☐ Korkea-asteen koulutus (ammattikorkeakoulu, yliopisto/korkeakoulututkinto tms.)
- ☐ Muu, mikä _____

5. Työllisyystilanteesi tällä hetkellä

- ☐ Työtön
- ☐ Osa-aikatyössä
- ☐ Kokoaikatyössä
- ☐ Sairauslomalla
- ☐ Kuntoutustuella (määräaikaiseläkkeellä)
- ☐ Eläkkeellä
- ☐ Muu, mikä _____

6. Työttömyyden kesto (mikäli vastasit kohdassa 5 työtön)

- ☐ Alle 6 kuukautta
- ☐ 6 – 12 kuukautta
- ☐ Yli 12 kuukautta

7. Työnhaku

- ☐ Haen aktiivisesti työtä
- ☐ En hae aktiivisesti työtä, koska
  - ☐ Minulla on jo työpaikka
  - ☐ Olen sairauslomalla tai kuntoutustuella
  - ☐ Odotan eläkepäätöstä
  - ☐ Muu syy, mikä _____

8. Millaisina näet omat työllistymismahdollisuutesi

- ☐ Hyvinä
- ☐ Ei hyvinä, mutta ei huonoina
- ☐ Huonoina
- ☐ En osaa sanoa

9. **Pääasiallinen** toimeentulo tällä hetkellä (Valitse yksi vaihtoehto)

- ☐ Ansiotulo työstä
- ☐ Työttömyyskassan (liiton) ansiopäiväraha
- ☐ Kelan peruspäiväraha
- ☐ Kelan työmarkkinatuki
- ☐ Sairauspäiväraha
- ☐ Kuntoutustuki
- ☐ Eläke
- ☐ Toimeentulotuki
- ☐ Muu, mikä _____

10. Oma arviosi tämän hetkisestä työkyvystäsi

- ☐ Olen työkykyinen
- ☐ Terveystilani rajoittaa työhön sijoittumista
- ☐ En ole työkykyinen tällä hetkellä
- ☐ Muuta huomioitavaa _____

11. Minkälaisia terveydellisiä rajoituksia sinulla on

---

12. Mitä pidät **tärkeimpänä** syynä siihen, että olet tällä hetkellä työttömänä tai asiakkaana työ- ja elinkeinotoimistossa? (Valitse yksi vaihtoehto)

- ☐ Sopivien työpaikkojen puute alueella
- ☐ Koulutukseni on puutteellinen tai vanhentunut
- ☐ Asuinpaikan sijainti (esim. huonot kulkuyhteydet)
- ☐ Terveystilani rajoittaa työntekoa
- ☐ Ulosotossa olevat velat
- ☐ Ikä
- ☐ Muu syy, mikä _____

13. Mitkä muut syyt mielestäsi vaikuttavat työllisyystilanteeseesi? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- ☐ Sopivien työpaikkojen puute alueella
- ☐ Koulutukseni on puutteellinen tai vanhentunut
- ☐ Asuinpaikan sijainti (esim. huonot kulkuyhteydet)
- ☐ Terveystilani rajoittaa työntekoa
- ☐ Ulosotossa olevat velat
- ☐ Ikä
- ☐ Muu syy, mikä _____

14. Mitä työ- ja elinkeinotoimiston palveluita olet käyttänyt (voit merkitä useita)

- ☐ Työnvälityspalvelut
- ☐ Työvoimakoulutus
- ☐ Palkkatuettu työ (ns. tukityö)
- ☐ Työharjoittelu tai työelämävalmennus
- ☐ Työkokeilu
- ☐ Kuntoutusneuvonta
- ☐ Ammatinvalinnanohjaus
- ☐ Koulutus- ja ammattineuvonta
- ☐ Starttiraha aloittavalle yrittäjälle
- ☐ Työvoimanpalvelukeskus Väylä
- ☐ Työttömien terveydenhoitaja
- ☐ Olen asiakkaana vain hakeakseni työttömyysturvaa
- ☐ Muut palvelut, mitkä _____

15. Koetko, että saamastasi palvelusta on ollut sinulle hyötyä

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Muuta huomioitavaa _____

16. Millaisina näet työllistymismahdollisuutesi tulevaisuudessa

- ☐ Hyvinä
- ☐ Huonoina
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Muuta huomioitavaa _____

17. Mitä toiveita tai odotuksia Sinulla on työ- ja elinkeinotoimistolle?

Kiitos vastauksestasi!